Туркистон бир, ватан бир

Туркистон

Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

1993 йил 21 сентябрь • Сешанба • № 109 (14137) تركستان TURKİSTAN Сотувда эркин нархда

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармойиши

Республика аҳолисини меъёрланган озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашда ижтимоий қоидаларига риоя этиш мақсадида:

1. 1993 йилнинг 1 октябригача ун, ўсимлик ёғи ва макарон маҳсулотлари аҳолига 1993 йилнинг 20 сентябригача амалда бўлган нархларда сотилиши таъминлансин.

2. «Ўзбексавдо» уюшмаси, «Ўзбекбирлашув», савдо тармоғига эга бўлган вазирликлар ва идоралар, Қорақалпоғистон Республикасининг Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари ушбу фармойиш сўзсиз бажарилишини таъминласинлар.

3. Ўзбекистон республикасининг молия вазирлиги «Ўзбексавдо» уюшмаси ва «Ўзбекбирлашув» билан биргаликда ана шу мақсадлар учун бюджетдан бериладиган дотация миқдорларига зарур ўзгаришлар киритсинлар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти **И. КАРИМОВ.**

Тошкент шаҳри,
1993 йил 18 сентябрь.

Хоразм вилоятининг Хонқа тумани Ш. Рашидов жамоа хўжалигига қарашли «Анвар» жамоаси ўзига ўттизга яқин ёшларни бирлаштирган. У ерда аҳоли учун зарур бўлган шоҳи-беқасам, пайпоқ, палос ва гиламлар тўқилиб, арзон баҳога сотилмоқда.

СУРАТДА: корхона илғор гилам тўқувчиси Г. Мадраҳимова.

Ж. ҚОЗОҚОВ сурати.

Германия Ўзбекистонни кашф этмоқда

Германияда чиқадиган «Нюрнбергер нахрихтен» газетаси шундай сарлавҳа остида «Марказий Осиёнинг ўртасидан жаҳон сари» деб аталган бизнес-гайд, яъни Ўзбекистон ишбилармонлар олами йўлномасининг нашр этилишига бағишланган мақолани босиб чиқарди.

Бу реклама-ахборот маълумотномаси Ўзбекистоннинг иқтисодий имкониятлари ҳамда 39 та йирик ишлаб чиқариш бирлашмалари, корхоналари, концернлари ва уюшмалари тўғрисидаги материалларнинг йиғиндисигина эмас, у мазкур йўлнома аниқ мақсадни кўзлаб жўнатилаётган жаҳоннинг 70 мамлакатидаги бўлажак ҳамкорлар билан ўзига хос алоқа воситаси бўлиб хизмат қилади.

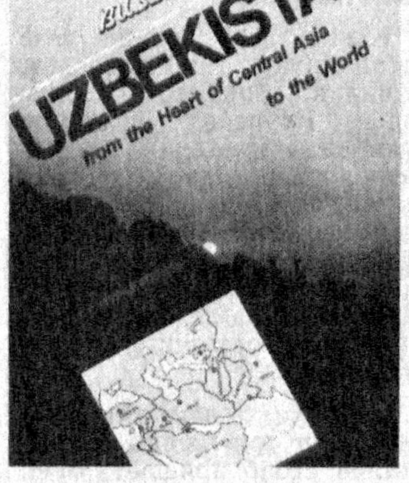

Германия ва Нюрнбергнинг Ўзбекистон ҳамда унинг пойтахти билан қандай ўхшаш жиҳатлари бор. Юзаки қараганда ҳеч қандай ўхшашлик йўқ. Чунки, улар бир-биридан жуда олисда жойлашган.

Бироқ, Нюрнбергдаги доктор Харнишга қарашли йирик немис ноширлик уйларидан бири — «Юберзее пост организацион» ҳеч бир ишга юзаки ёндашмайди. Ноширлик уйи буни маркетинг соҳасидаги етмиш йилдан ортиқ вақт ичида тўплаган тажрибаси билан қайта-қайта исботламоқда. Савдо-саноат соҳасидаги ўн иккита халқаро амалий нашр, барча жаҳон бозорлари тўғрисидаги маълумотлар тўпланган улкан банк, шунингдек аниқ мақсадга қаратилган тарғибот тадбирлари «Юберзее пост организацион»ни жаҳоннинг маркетинг тадқиқотлари соҳасидаги етакчи фирмалардан бирига айлантирган.

«Биз Ўзбекистонга йўл олдик,— деб таъкидлади доктор Харниш.— Чунки бу ёш давлат нималарга муҳтожлигини билар эдик.

У ерда билимдон, масъулиятни ҳис этадиган ҳамкорларни учратдик». Ўзбекистон тўғрисидаги дастлабки бизнес-гайд халқаро савдо-саноат доиралари учун маълумотларга бой бўлган йўлнома ана шу мулоқотларнинг натижаси сифатида вужудга келди. Ўзбекистоннинг салоҳияти ва иқтисодий имкониятлари инглиз тилида биринчи марта қисқача баён қилиб берилди.

Амалий ҳамкорлик қилиш учун жуда кўп фойдали кўрсатмалар, кенг кўламдаги далиллар ҳамда корхоналар номлари ва манзилларининг келтирилиши, шубҳасиз, немис ва бошқа хорижий ишбилармонларда Ўзбекистонда ҳамкорлик ўрнатиш учун янги ғоялар ва таклифлар пайдо бўлишига кўмаклашади. Маълумотномадаги инглизча-ўзбекча сўзлашув луғати халқнинг бой анъаналарига самимий ҳурмат туйғуларини ўзбекча ифода этиш имконини беради.

«Жаҳон Ўзбекистонни кашф этмоқда»,— деб ёзади мамлакат Президенти Ислом Каримов бизнес-гайдга кириш сўзида. Бу — тўғри гап. Халқаро савдо-саноат доираларида мамлакат, унинг одамлари тўғрисидагина эмас, Ўзбекистоннинг иқтисодий имкониятлари ҳақидаги маълумотлар ҳам ҳали етарли эмас. Тақдир ўйинини қарангки, Ипак йўли, Бухоро, Самарқанд, Хива каби жойлар ва шаҳарлар номлари минглаб йиллар давомида Осиё билан савдо рамзи бўлиб келган бўлса-да, айрим кишиларга ҳозир ҳам таниш эмас. Шу сабабли бизнес-гайд — йўлноманинг Ўзбекистон мустақиллигининг икки йиллиги куни — 1 сентябрда босмадан чиқишида маълум рамзий маъно бор.

«Маркетинг ёрдамида ишни бошлаб юборишдан ташқари аввало ишбилармонларни жойидан яхшилаб қўзғатиш ҳам мумкин,— дейди ноширлик уйи директори жаноб Деттманн.— Жаҳондаги жуда кўп корхоналар учун бундай имкониятни қўлдан чиқариш эмас, балки, айниқса Ўзбекистон билан алоқаларни йўлга қўйиш зарур».

Бу гапда жон бор. Масалан, «Сименс» ва «Мерседес-Бенц» сингари айрим қудратли корхоналар Ўзбекистон билан ҳамкорлик қилаётган бўлса ҳам, бу ерда ишбилармонлик учун яна анча катта имкониятлар мавжуд.

Бу мамлакатда сармоядорлар учун яхши шароит яратилган. «Шу жиҳатдан;— дейди Берлинда Шарқ ва Ғарбдаги ўрта даражали ишбилармон табақалар учун чиқариладиган «Виртшафтен хютте» газетасининг бош муҳаррири Юрген Колбе.— Ўзбекистон ҳақидаги бизнес-гайд немис иқтисодиёти ва барча халқаро иқтисодий ҳамжамиятлар муҳтож бўлиб турган йўлноманинг айни ўзидир».

Нюрнбергдаги ноширлик уйи бу лойиҳани рўёбга чиқариш учун ойлаб меҳнат қилди. Бу иш Ўзбекистон ҳукуматининг тегишли органлари билан мустаҳкам ҳамкорликда бажарилгани диққатга сазовор ва қимматлидир. Ўзбекистоннинг савдо-саноат соҳасидаги алоқалари тўғрисидаги ҳақиқий дастлабки манба — ҳукумат томонидан берилган маълумотлар бўлиши керак эди. Нашриёт шу мақсадни кўзлаб, билимдон вакилларни, жумладан, Ўзбекистон Ташқи иқтисодий алоқалар вазирлигининг «Интерсервис» фирмаси вакилларини маълумотнома мазмунини узил-кесил келишиб олиш учун Нюрнбергга таклиф қилди.

Маълумотноманинг яна бир аҳамияти шундаки, унда Ўзбекистон ёрдам сўраб қўл чўзиб турган мамлакат сифатида кўрсатилмайди. Ўзбекистон — фойдали қазилма бойликлари, малакали ходимлари кўп бўлган мамлакатдир. Президент Каримов барқарорлик, ташқи иқтисодий алоқаларни жадал ривожлантириш йўлидан бормоқда. У бир неча ой муқаддам Германияга ташрифи чоғида ҳам шуни алоҳида таъкидлаган эди.

Мақола бошидаги саволга эса Нюрнберг билан Тошкентнинг ўхшаш жиҳатлари кўп, деб жавоб қилиш мумкин. Иккала шаҳар ҳам узоқ тарих давомида савдо йўллари туташган жой бўлган, самарали халқаро амалий алоқаларга кўмаклашган. Германиянинг «Юберзее пост организацион» нашриёти Ўзбекистон ҳақидаги маълумотномани босиб чиқариб, анъанани шунчаки қўллаб-қувватлаётгани йўқ, ўз фалсафасига мувофиқ равишда Ўзбекистон олисда жойлашган бўлишига қарамай, у билан ўзаро манфаатли ҳамкорликни ривожлантириш зарур, деган фикрни олға сурмоқда.

(ЎзА).

Ипак йўлидаги бизнес

«ҲОСИЛ — 93»

Талабалар кўмаги

Қибрай тумани мамлакатимиз пойтахтини деҳқончилик маҳсулотлари билан таъминлайдиган йирик туманлардан биридир. Бу ерда ҳар йилгидек мева-сабзавот ғарқ пишиб етилди. Гап ана шу мўл ҳосилни нес-нобуд қилмай йиғиштириб олишда қолган. Бу борада Тошкентдаги бир қатор ўқув юртлари жамоалари туман соҳибкорларига ёрдамга чиқишди. Жумладан И. Охунбобоев номидаги Тошкент тиббиёт билим юрти муаллим ва талабалар жамоаси ҳам йил бўйи етиштирилган ризқ-рўзимизни ёғин-сочинли кунларга қолдирмай саранжомлаб олишга кўмаклашиш мақсадида қибрайликлар ҳузурига келишди.

Айни кунларда бўлажак тиббиётчилардан 700 нафарга яқини туманнинг «Қибрай» давлат хўжалиги 1- ва 2-бўлимлари мевазорларида ҳосил йиғим-теримида жонбозлик кўрсатмоқдалар. Айниқса билим юрти фельдшер-лаборант бўлими мудири Акобир Ғаниев раҳбарлик қилаётган гуруҳ ҳашарчилари хўжаликнинг 1-бўлимида ғайрат билан ишлаб, кунига 50 тоннага етказиб сархил узумларни узишда пешқадамлик қилмоқдалар. Ўқув юрти бутун жамоаси эса кунига жами 90—100 тонна маҳсулотни шаҳарликлар дастурхонига юбориш учун тайёр ҳолга келтиришга муваффақ бўлмоқдалар.

Республика тиббиёт билим юрти билан бир қаторда туман хўжаликларида жавлон ураётган Тошкент индустриал педагогика техникуми, Чирчиқ тиббиёт билим юрти сингари қатор жамоаларнинг сидқидил кўмагидан Қибрай тумани меҳнаткашлари астойдил мамнун бўлмоқдалар. Агар дастурхонингизга шу туманда етиштирилган мева-чевалар қўйилган бўлса, албатта, қўшиб дуо қилинг. Уларнинг хонадонингизга кириб келишида пойтахтлик ҳашарчи ёшларнинг ҳам ўз ҳиссалари бор.

С. РУСТАМОВ,
«Туркистон» мухбири.

Бизнинг мусоҳаба

БИЗГА МУСТАҚИЛЛИК КЎП НАРСА БЕРДИ

Бозор иқтисодиёти мустақил мамлакатимизнинг тараққиётида ўзига хос йўлни топиб бормоқда. Халқ хўжалигининг барча жабҳаларида жиддий ва салмоқли ўзгаришлар рўй бераётир. Жумладан, банк тизимида ҳам қатор ўзига хос янгиликлар юзага келаётирки, уларни ўқиб-ўрганиш ёш иқтисодчиларимиз, умуман ёшларимиз учун фойдадан холи бўлмасди. Чунки ҳозирги кунда тараққиёт банк билан узвий алоқада. Бу муҳим масалага Президентимиз Ислом Каримов алоҳида эътибор бераётир. Шунинг учун ҳам яқинда Тошкентда бўлиб ўтган халқаро банклар конференцияси катта аҳамиятга молик воқеа бўлди. Биз, шу мақсадда Ўзбекистон Республикаси акционерлик-тижорат саноат-қурилиш банки молия-тижорат бошқармаси бошлиғи Махпурат ҚУЛМАТОВА билан суҳбатлашишга қарор қилдик.

Суҳбатдошимиз оддий банк ҳисобчилигидан меҳнати боис бошқарма бошлиғи лавозимигача кўтарилган. Турмуш ўртоғи ҳуқуқшунос. Тўрт фарзанднинг онаси.

— Махпурат опа, мана мамлакатимиз ўзининг икки йиллик мустақиллик тўйини нишонлади. Айтинг-чи, сарҳисоб қилиб кўрганда ўтган давр сиз фаолият кўрсатаётган банк тизимига қандай ўзгартиришлар киритди?

— Давлат мустақиллигига эришган Ўзбекистонимиз олдида унинг иқтисодий мустақиллигини таъминлаш вазифаси кўндаланг бўлиб турганлигини тушунган жамоамиз, бундан икки йил олдин республикамиз банклари ичида биринчи бўлиб акционерлик-тижорат услубида иш бошлади.

1991 йилнинг охирларидан бошлаб ҳар бири минг сўм қийматга эга бўлган очиқ турдаги акцияларимизни чиқардик.

Банкларимиз орқали акционерларимизга ўз баҳосида сотишни тўхтатмаган ҳолда, 1992 йил январидан бошлаб акцияларимизни биржа орқали сотишни ҳам ташкил қилдик. Тошкент биржасида акцияларимизнинг ҳар бирининг баҳоси 1450 сўмга қадар сотилди.

Мижозларимизга банк анъаналарига хос бўлган кредит ва ҳисоб-китоб хизматларини кўрсатишни давом эттирган ҳолда республикамизга босқичма-босқич кириб келаётган бозор иқтисоди асосларидан келиб чиқадиган банк хизматининг янги турларини ҳам ривожлантириб, яъни чет эл валюталари операциялари бўйича хизмат кўрсатиш, иқтисодий ва ҳуқуқий маслаҳатлар бериш, таъсисчилик ҳужжатлар тўплами тайёрлашда республикамизнинг 34 та шаҳрида 60 та муассасаларимиз 33 мингдан ортиқ хўжалик ташкилотларига келишилган шартномалар асосида хизмат кўрсатмоқда.

Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги (МДҲ) давлатларидаги корхоналар билан банкимиз мижозлари ўртасида ҳисоб-китоб ишлари сифатини яхшилаш ва уларни тезлаштириш мақсадида Россияда саноат-қурилиш банки, Автобанк, Уфабанк, Уникомбанк, Башкирбанкда, Марказий Осиё давлатларидаги қатор банкларда ҳисоб-китоб рақамлари очилган.

Акционерлик тижорат фаолиятини 250 миллион сўмлик низомий жамғарма ва 5 миллиард сўмлик ҳажмда саноат-қурилиш ташкилотларига қарз беришга мўлжалланган капитал маблағлар билан бошланган банкимизда икки йил ичида бу кўрсаткич 130 мартага ўсиб, ҳозирги кунда 650 миллиард сўмни ташкил қилади.

Республикамизда ишлаб чиқарилаётган саноат маҳсулотларининг 80 фоизи, халқ истеъмоли маҳсулотларининг 53 фоизи, қурилаётган касалхона ва поликлиникаларнинг 90 фоизи, мактаб ва уй-жойларнинг ярмидан кўпи Ўзбекистон пайчилик тижорат саноат-қурилиш банкининг кредитлари ва бевосита ёрдами асосида юзага келмоқда.

— Яқин-яқинларгача банкларимиз асосан собиқ марказнинг кўрсатмалари асосида ишларди. Энди ҳамма соҳада бўлгани каби, банк тизимида ҳам тўла ўз-ўзини бошқаришга ўтилди. Бу жараён қандай кечмоқда? Айтмоқчи бўлганим, бировнинг этагида юрган одамга мустақил яшаш оғирлик қилмаяптими?..

— Собиқ марказнинг тизимида бўлиб, унинг кўрсатмалари асосида ишлаган пайтларимизда яратган даромадимизнинг 100 фоизини Марказга бериб, банкимизнинг фаолияти учун керак бўлган маблағларни харажат сметалари асосида қийинчилик билан олар эдик.

Ўтказилган таҳлиллар натижаси шуни кўрсатдики, ишлаб турган муассасаларимизни жиҳозлашга ва янги банк биноларини қуришга йиллик даромадимизнинг атиги 3 фоизи миқдорида пул ажратилган, холос.

(Давоми 2-бетда).

ХОТИН-ҚИЗЛАР КОНГРЕССИ ТУЗИЛДИ

Бишкекдаги ташкилий кенгашда Марказий Осиё мамлакатларининг хотин-қизлар конгресси тузилди. Конгресснинг асосий вазифаси хотин-қизлар уюшмалари фаолиятини мувофиқлаштириб туришдан иборат.

Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Ўзбекистон хотин-қизлар қўмиталари ва уюшмаларининг вакиллари иштирок этган бу кенгашда Қирғизистон хотин-қизлар конгрессининг президенти Чўлпон Баекова конгресс раиси этиб сайланди. Шунингдек, ҳар бир мамлакатдан биттадан — тўрт нафар ҳамраис сайланди. Ўзбекистон республикаси хотин-қизлар комитетининг раиси Ҳалима Худойбердиева ҳам ҳамраислардан бири бўлди. Кенгашда конгресс раиси ҳар йили ўз ваколатини ҳамраислардан бирига топширади, деб келишиб олинди.

(ЎзА).

ТУРКИЯДА ЎЗБЕКИСТОН МАДАНИЯТИ КУНЛАРИ

20 сентябрь куни республикамизнинг бир гуруҳ таниқли маданият ва санъат намояндаларидан иборат делегация Анқарага жўнаб кетди. Делегация таркибида шоир ва ёзувчилар, Мукаррама Турғунбоева номидаги республикада хизмат кўрсатган «Баҳор» давлат халқ рақс ансамбли, Ўзбекистон халқ артисти Насиба Абдуллаева бошчилигидаги «Самарқанд» дастаси, шунингдек, давлат телерадиокомпанияси бадиий жамоаларидан вакиллар бор.

Улар бир ҳафта мобайнида қардош Туркия республикасида ўтадиган Ўзбекистон маданияти ва санъати кунларида иштирок этадилар. 22 сентябрь куни оқшомда Анқаранинг «Буюк балет» саройида мазкур анжуманнинг тантанали очилиш маросими бўлади.

(ЎзА).

Республикада пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида 1993 йил 20 сентябрга қадар бўлган МАЪЛУМОТ

Вилоятлар	Режадагига нисбатан фоиз ҳисобида: жами, бир кунда	жами, мавсум бошидан	Жумладан машина терими: бир кунда	Жумладан машина терими: мавсум бошидан
Қорақалпоғистон республикаси	1,11	5,98	0,07	0,13
Андижон	0,49	0,91	0,00	0,00
Бухоро	1,63	10,34	0,00	0,01
Жиззах	—	—	—	—
Қашқадарё	1,96	1,96	0,20	0,20
Навоий	—	—	—	—
Наманган	—	—	—	—
Самарқанд	—	—	—	—
Сурхондарё	1,98	15,13	0,49	1,42
Сирдарё	—	—	—	—
Тошкент	0,14	0,16	0,00	0,00
Фарғона	1,10	1,10	0,00	0,00
Хоразм	2,44	18,31	0,00	0,00
Республика бўйича	0,94	4,41	0,08	0,17
1992 йилнинг шу кунигача тўпланган ҳосил	0,34	1,34	0,01	0,02
ШУ ЖУМЛАДАН ИНГИЧКА ТОЛАЛИ ПАХТА				
Андижон	—	—	—	—
Бухоро	—	—	—	—
Қашқадарё	0,13	0,13	0,00	0,00
Навоий	—	—	—	—
Наманган	—	—	—	—
Сурхондарё	1,07	9,00	0,00	0,00
Республика бўйича	0,85	6,89	0,00	0,00
1992 йилнинг шу кунигача тўпланган ҳосил	0,35	2,45	0,00	0,00

СЎНГГИ ХАБАР

БИЧИҚЧИ КОМПЬЮТЕР

Сирдарё вилоятининг «Оқ олтин» тумани марказидаги «Корера» Ўзбекистон Италия қўшма корхонасида янги бичиқчилик компьютерлари ўрнатилди. Эндиликда бу ердаги 100 дан ортиқ чевар ҳар куни жаҳон бозори талабларига мос келадиган 1 минг 400 дона шим тайёрлай олади.

ИШЛАР ҚАЛАЙ, «СЎҒДИЁНА?»

Жиззах вилояти ҳокими, вилоят футбол Федерациясининг раиси А. Тошкенбоев маҳаллий «Сўғдиёна» футбол жамоаси аъзолари билан учрашди. Учрашувда жамоанинг бу йилги миллий чемпионатдаги мавқеи, унинг мусобақаларда фахрли ўрин эгаллаш, мавсумни яхши якунлаш учун бутун маҳоратини ишга солаётгани тўғрисида гап борди.

Бир гуруҳ пешқадам ўйинчиларга совғалар топширилди.

ҲУНАР ЛИЦЕЙИ ОЧИЛДИ

Андижондаги 19-ҳунар-техника билим юрти негизида Туркиянинг ҳунар лицейи очилди. Унга бу йил тўққизинчи синфни битирган юз нафар ўғил ва қиз бола қабул қилинади. Улар тест усулида синовдан ўтади.

Лицейда ўқиш тўрт йил давом этади. Ўқувчилар бепул овқат, кийим-бош, ётоқхона билан таъминланади. Уни битирганлар республикамиз енгил саноат корхоналарида ишлайди. Аъло баҳолар билан тамомлаганлар эса Туркия олий ўқув юртларида ўқишни давом эттириш имтиёзига эга бўлади.

ҚИШЛОҚ ФАБРИКАЛАРИ

Тўрткўл тўқимачилик ва тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмасида «Ўзбекенгилсаноат» уюшмасининг кўмагида юқори унум билан ишлайдиган 225 та СТП-2-180 дастгоҳнини ўрнатиш тугалланяпти. Ҳадемай бу ерда меҳнат қилаётган 1500 ишчи сафига яна 1000 киши қўшилади. Қайта жиҳозлаш натижасида бўшаб қолаётган дастгоҳлар бирлашма қишлоқларида очилаётган корхоналарга ўрнатилаётир.

САЛОМАТЛИК ТАШВИШИДА

Тиббиёт ва табобат муаммоларига бағишланган катта-кичик анжуманлар ўтказилар эди. Лекин илмий тадқиқот самарадорлиги, шифокорлар тайёрлаш, улар малакасини ошириш масалаларини кенг қамраб олган анжуман илк бор бўлиб ўтди. Ҳар ғалгидек илгари қилинган ишлар ахбороти эмас, балки экологик бузилишлар туфайли кенг тарқалаётган хасталиклар олдини олиш асосий вазифа эканлиги қайд этилди. Аҳволни ўнглаш учун зудлик билан ҳал этилиши лозим бўлган муаммолар ўртага ташланди.

Тошкентдаги 2-тиббиёт олийгоҳи шифохонасида ўтказилган бу давлатлараро илмий-амалий анжуманни Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳамда Суяк-чиқиш жарроҳлиги ва шикастланиш оқибатлари Республика ихтисослашган илмий маркази ташкил этди. Комплекс дастурига кирган қўл-оёқ касалликлари шикастланишига қарши самарали кураш, лазер ва ультратовушдан кенг фойдаланиш каби асосий масалаларни кенгаш қатнашчилари 2 кун давомида муҳокама этишди.

Л. СОАТОВА.

КЕЧА БУГУН ЭРТАГА

● **ҚОЗОҒИСТОН** пойтахти Алматида буюк қозоқ адиби Абай таваллудининг 150 йиллиги муносабати билан туркий халқлар шеърияти фестивали бўлиб ўтмоқда. Унда Марказий Осиё мамлакатларидан ташқари, Болгария, Хитой, Мўғулистон, Туркиядан келган таниқли адиблар иштирок этаётир.

● **РОССИЯ** Президенти Борис Ельцин Россия Федерациясининг Буюк Британия ва Шимолий Ирландиядаги фавкулодда ва мухтор элчиси Б. Д. Панкинни фахрийликка чиқиш муносабати билан лавозимидан озод этди.

● **РОССИЯ** Хавфсизлик кенгаши мажлисида Президент Борис Ельцин илк бор мамлакатда Президент сайловларини муддатидан илгари ўтказишга розилигини билдирди. Хавфсизлик кенгаши аъзоларининг фикрига кўра, муддатидан илгари Президент сайловларини 1994 йилнинг кузида ўтказиш мақсадга мувофиқ. Ҳокимиятда бўшлиқ пайдо бўлмаслиги учун бунга парламент сайловларини ўтказиш лозим бўлади.

● **РОССИЯ** космик агентлиги раиси Юрий Коптевнинг берган баёнотига кўра Россия Тинч океанида янги космодром қуриш режалаштирмоқда. Тижорат мақсадларига мўлжалланган йўлдошлар учириладиган бу космодром қурилиши 600—900 миллион долларга тушади. Бу ердан дастлабки ракеталар келгуси асрда учирила бошланади.

● **АҚШ** долларининг Россия рублига нисбатан қиймати яна кўтарила бошланди. Москва банклараро валюта биржасида бўлиб ўтган навбатдаги савдо АҚШ бир долларининг қиймати 1017 рублга етди.

● **УКРАИНА** Бош вазири Леонид Кучма Россия ва Украина шу қадар бир-бири билан боғланганки, иқтисодий ҳамдўстликсиз, иттифоқсиз мушкул вазиятдан чиқа олмайди, деб айтди. «Ҳар қандай иттифоқ, ҳар қандай шартнома қайсидир маънода ҳуқуқларнигин чеклаш демакдир. Биз Украина манфаатлари зарар кўрмайдиган оқилона йўл топишимиз керак. Бир қарорга келиш олий кенгаш вазифасидир», деди Бош вазир «ойнаи жаҳон» орқали сўзлаган нутқида.

● **ГРУЗИЯДА** жойлашган Россия қўшинлари қўмондонлиги давлат бошлиғига ва Вазирлар маҳкамасига хат билан мурожаат қилди. Унда ёзилишича, Грузия мудофаа вазирлиги ҳарбий хизматчилари Россия қўшинларига тегишли хоналарни ўз билгича тортиб олмоқда. Шу кунгача 130 хонадон шу тариқа қўлдан қўлга ўтган.

БИЗГА МУСТАҚИЛЛИК КЎП НАРСА БЕРДИ

(Боши 1-бетда).

Бугунги мустақиллик шароитида иш олиб бораётган акционерлик банкимиз яратаётган фойдасининг маълум қисми бюджетга ўтказилгандан қолган ҳаммаси ўзимизнинг ихтиёрда қолади. Бу маблағлар банк моддий-техника базасини ривожлантиришга акционерларимиз бошчилигида оқилона сарфланмоқда. Ҳамма муассасаларимизда банк ишларини автоматлаштириш ва компьютерлаштириш бўлимларини ташкил қилганмиз. Икки йил ичида яқин бир миллиард сўмлик компьютерлар сотиб олиб соҳамизга жорий қилдик.

Шу икки йил ичида Бекобод, Ангрен, Бўстонлиқ, Ғаллаорол, Бухоро, Зарафшон, Қиргули, Қўқон шаҳарларида замонавий биноларимиз ва бир қанча жамғарма банкларимиз қурилиб ишга туширилди ва етарли жиҳозлар билан таъминланди. Бу йил эса Нукус, Асака, Урганч ва Тошкент шаҳрининг ўзида 5 та банкларимизни қуриб битказиш ва уларни жиҳозлаш учун 1.095 миллион сўм маблағ ажратганмиз.

Ўзбекистон саноат қурилиш банки республика ташкилотлари ва муассасаларини ҳомийлик ва хайрия маблағлари билан қўллаб қувватлашда ҳам фаол иштирок этмоқда.

Тошкентдаги руҳий асаб касалликлар шифохонаси, бешинчи болалар касалхонаси, Крупская номидаги суяк сили касалликлари санаторияси, Наврўз хайрия жамғармаси ва республикамиз шаҳарларини ободонлаштириш ҳамда экологияни ва аҳолини соғломлаштириш ишларига жами 11 миллион сўмдан ортиқроқ маблағ ўтказилди.

Бир сўз билан айтганда, буларнинг ҳаммасига мустақиллик сабаб эришаётирмиз.

— Мустақиллик бизга дунё дарвозаларини кенг очиб берди. Ривожланган мамлакатлар билан ҳар соҳада ва ҳар томонлама алоқалар йўлга қўйилмоқда. Хўш, бу борада саноат-қурилиш банкида қандай янгиликлар қилинди?

—Тасарруфида республикамизнинг йирик саноат-қурилиш корхоналари ва ташкилотлари бўлган бизнинг банкимиз билан алоқа боғлашга хорижий мамлакатларнинг фирмалари катта умид боғламоқдалар.

Миллий чегараларни кесиб ўтувчи чет эл валюталарида амалга ошириладиган ташкилотлараро молиявий ҳисоб-китоб операцияларига эҳтиёжни назарда тутган ҳолда Ўзбекистон саноат-қурилиш банкимиз жаҳоннинг бешта етакчи банклари, яъни Швейцарияда Свис Банк Корпорейшн, Италияда Националь де Лаворо, Олмонияда Дойче Банк ҳамда Дрезднер Банк, Туркияда Памук Банкларида ўзаро хат-ҳужжат рақамларини (корресподентские счета) очган.

Шу билан бирга ички ҳисоб-китобларни амалга ошириш мақсадида Россия саноат-қурилиш банки ҳамда Ўзбекистон Республикаси Миллий банки билан ҳам хат-ҳужжат рақамлари очилган.

Шу кунларда саноат-қурилиш банкимиз республиканинг 500 дан ортиқ ташкилотларининг ҳисоб рақамлари орқали чет эл валюталарида ҳисоб-китоб ишларини олиб бормоқдалар.

Булар ҳаммаси хорижий фирмалар билан ишлаб чиқариш ва иқтисодий алоқаларни йўлга қўйиш бозорларимизни товарлар билан таъминлашга ёрдам бериш билан бир қаторда, мамлакатимиз иқтисодиётини ривожлантириш мақсадида чет мамлакат сармоясини жалб этиш, ҳамда ижтимоий муаммоларни ҳал қилиш ва республикамизда ташкил қилинган қўшма корхоналар орқали четга маҳсулот чиқариб жаҳонга танилишда катта имкониятлар очади.

— Бизга мустақиллик берган янгиликлардан яна бири — кейинги йилларда республикамизда ҳам қатор хусусий ва тижорат банклари очила бошлагани бўлди. Хусусий ва давлат банклари ўртасидаги асосий фарқ ҳамда бундан республикамизнинг иқтисодий ривожланиши йўлида қандай манфаатдорлик борлиги ҳақида ҳам гапириб берсангиз?

— Давлат банки деганда Ўзбекистонда Марказий банкни тушунамиз. Давлат банки республикамизда эмиссия ва заҳира марказн ҳисобланиб, пул ва кредит тизимига раҳбарлик қилиш билан биргаликда тижорат банкларининг фаолиятини бошқариб туради.

Давлат банкининг низом жамғармаси миқдори республика Олий Кенгаши томонидан тасдиқланади. Банк фойдаланган олинадиган соф даромадлари озод бўлиб, мулкчилик шакли ҳам давлат мулкидир.

Хусусий банкларнинг низом жамғармалари тўлалигича шахсий маблағ ҳисобидан ташкил топган бўлиб мулкга эгалик ҳам хусусий шаклдадир.

Хусусий банклар ҳам бошқа тижорат банклари каби қарз бериш, ҳисоб-китоб операциялари каби низомда кўрсатилган банк анъаналарига хос бўлган хизматларни мижозлар билан шартнома асосида бажарадилар.

Хусусий банклар ташкил топишида шахсий пуллар оборота қўйилиши билан бир қаторда аҳоли иш жойлари билан таъминланади, мижозларга сифатли хизмат кўрсатиш банклар ўртасида рақобат яратилади ва ниҳоят, фойдасидан бюджетга ажратма тўлаши билан республикамизнинг иқтисодий ривожланишига ижобий таъсир кўрсатади.

— Агар сир бўлмаса, Ўзбекистон акционерлик тижорат саноат қурилиш банки қанча Низомий маблағга эга?

— Ўзбекистон пайчилик тижорат саноат-қурилиш банкининг йиллик баланси, унинг қувват мувозанати «Народное слово» рўзномасининг шу йил 19 май сонида эълон қилинган. Айни пайтда Низомий сармоямиз 14 млрд. сўмдан ошиб кетди.

Шу кунларда акциямизнинг 4-сонини чиқариш ва Низом сармоямизни 30 млрд. сўмга етказиш устида иш олиб бораямиз.

Ўн тўрт миллиардлик Низомий жамғарма, бир неча миллиард сўмлик заҳира маблағлари ва кўп сонли мижозларимизнинг депозитларига эга бўлган банкимиз нафақат республикамизда, балки Марказий Осиёда ҳам энг барқарор, энг катта банклардан биридир.

— Банкка ўз маблағларини қўйиётган ташкилотлар бундан қандай манфаатдорлик кўрмоқдалар?

— Бугунги кунда 2015 ташкилот ва 3702 фуқаро пайчилик-шерикчилик асосида банкимизга ўз маблағларини қўйганлар ва улар қуйидаги ҳуқуқларга эгадирлар:

— энг кам фоиз ставкалари билан банкимиз кредитларидан узлуксиз равишда фойдаланадилар.

— банк муассасаларимиз орқали акцияларимизни ўз номинал баҳоларда сотиб оладилар.

— «бир акция — бир овоз» қоидаси бўйича сайловда қатнашадилар.

— молия йили якунлари бўйича акционерларимизнинг умумий мажлиси белгилаган миқдорда дивидендулуш оладилар. Оладиган улушларининг ҳажми эса банкга қўйган маблағларининг миқдорига боғлиқдир.

Ўтган йили акционерларимиз мажлисида бу кўрсаткич 15 фоиз белгиланган бўлиб, молиявий иш фаолиятимиз якунлари бўйича белгиланган 15 фоиз ўрнига акционерларимизга 20 фоиздан дивиденд тўланди.

Шу йилнинг март ойида бўлиб ўтган акционерлик мажлисимизда эса узлуксиз банк кредитларидан фойдаланиш имтиёзига эга бўлган ташкилотларимиз учун 25 фоиз миқдорида, кредитдан фойдаланмайдиган баъзи бир ташкилотларимиз ва асосан акционер фуқароларимиз учун 40 фоиз миқдорида дивиденд тўлашни режалаштирганмиз.

— Вилоятлардан бирида акционерлар йиғилишида қатнашишимга тўғри келган эди. Унда банк акционерларга қўйган маблағлари учун тўлаётган фойдага нисбатан, акционер банкдан олаётган қисқа муддатли қарз (кредит)га юқорироқ фоиз тўлаётгани ҳақида гап бўлганди. Аниқроғи, агар акционер банкка қўйган маблағига нисбатан 20 фоиз фойда олаётган бўлса, шу қарзи учун камида 45 фоиз миқдорида банкка фойда тўлайди. Шу нуқтада акционерларга нисбатан ноҳақлик йўл қўйилмаётирми? Бу масалани мутаносиблаштиришнинг иложи йўқми?

—«Банклар ва банк фаолияти тўғрисида»ги қонунининг 36 моддасига асосан тижорат банклари амалга ошираднган операциялари бўйича фоиз ставкалари уларнинг ўзлари томонидан мустақил белгиланади, аммо бу ставкалар Марказий банк белгилайдиган энг кам ставкалардан юқори бўлмаслиги керак.

Марказий банк томонидан белгиланган фоиз ставкалари 1992 йилнинг охирларида 17 ва ҳозирги пайтда 40 фоиз бўлган тақдирда Ўзбекистон пайчилик тижорат саноат-қурилиши банкининг мижозларига берган қисқа ва узоқ муддатли кредитларидан оладиган ўртача даромад 1992 йил 11 фоиз билан 17 фоиз ўртасида бўлиб, ўрта ҳисобда 12 фоизни ташкил қилди, шу йилнинг биринчи ярим йилида эса 12 фоиз билан 26 фоиз ўртасида бўлиб, ўртача даромад 16 фоизни ташкил қилди.

Бу борада сизнинг саволингиз жуда ўринли, албатта. Марказий яъни давлат банки томонидан 40 фоиздан кредит ресурсларини сотиб олган тақдирда ва унинг устига яна 5 фоиз тижорат банклари ўзларининг ҳаражатларини қоплаш учун фойда (маржа) олишга рухсат берилган тақдирда биз акционерларимизга ўрта ҳисобда 16 фоиздан кредит беришга қандай қилиб имкон топдик?

Бунинг имкони қуйидагича: ташкилотларимизга қарз берадиган сармоямиз ҳажми 650 млрд. сўм бўлиб унинг тизимида 40 фоиздан олинадиган қисми фақатгина 50 млрд. сўмни ташкил қилади, 314 млрд. сўми ёки 48 фоизи эса ўзимизда ҳисоб рақамлари очилган ташкилотларнинг ҳисоб рақамларидаги вақтинча бўш турган пуллари, жамғарма банкларимизда сақланаётган аҳолининг вақтинчалик бўш пуллари, шартнома асосида маълум муддатга олинган депозитлар, акционерларимизнинг низомий маблағлари ва ўзимизнинг яъни банкнинг вақтинчалик бўш бўлган заҳира маблағлари бир сўз билан айтганда, жойлардан жалб қилинадиган маблағлар бўлиб, бу маблағларга кетадиган харажатлар ўрта ҳисобда 6—7 фоизни ташкил қилади. Бу маблағлар эвазига юқорида айтилган 40 фоизлик маблағларимиз ҳам арзонлашиб, соҳамиз бўйича бериладиган кредитларнинг нархи ўрта ҳисобда 15—18 фоизни ташкил қилади.

Энди бу капитал маблағларни мижозлар ўртасида жойлаштираётганда биринчидан, таъсисчи ва акционерларимизга ҳамда республика иқтисодини изчил ривожлантиришга қаратилган ҳаётбахш тармоқлар ёқилғи-энергетика, кимё-ўрмон хўжалиги, машинасозлик, металлургия ва халқ хўжалиги эҳтёжини қондиришга қаратилган истеъмол моллари ишлаб чиқарувчи корхоналарга имтиёзли яъни 15 дан 20 фоизгача миқдорида ва тижорат тизимида иш олиб бораётган савдо-воситачилик ташкилотларига эса ундан юқорироқ нархда, яъни 26 дан 30 фоизгача миқдорда кредитлар берилади.

Булардан ташқари жумҳуриятимизни қанд-шакар, ёқилғи маҳсулотлари билан таъминлашда ҳамда инвестиция ишларини қўллаб қувватлашда фаол қатнашиб ҳукуматимиз қарорлари асосида 1—2 фоизли маржа билан 3—7 фоизли кредитлар берамиз. Бу мақсадларга бериладиган кредитларимиз ҳажми бугунги кунда 248 миллиард сўмни ташкил қилади.

— Тан олиш керак. Бизда замонавий талабларга жавоб берадиган малакали мутахассислар кам. Мен фақат банк соҳасини кўзда тутаётганим йўқ. Умуман гапираяпман. Бу борада сизларда аҳвол қандай?

—Банк муассасалари малакали мутахассислар билан таъминланмаган, деб бўлмайди, албатта, аммо тажриба шуни кўрсатадики, ҳозирги шароитда жадал суратлар билан бозор муносабатларига кириб келаётган банк тизимида ҳам, бошқа соҳалар каби замонавий, талабга жавоб бера оладиган, бозор иқтисоди асосларини, унинг қонуниятларини тушунадиган, ёш, ташаббускор, пул муомаласини бошқариш қобилиятига эга бўлган, давлат тилини биладиган мутахассисларга талаб ортиб бормоқда.

Банкларимизни ўрта бўғин мутахассислари билан таъминлаш мақсадида республикамизнинг бир неча етакчи тижорат банклари билан биргаликда Тошкент молия институти қошида «Молия коллежи» очиш ташаббуси билан чиқдик. Коллежга амалий ёрдам тариқасида бир қанча персонал компьютерлар ажратиб қўйганмиз.

Шу билан бир қаторда ишлаб турган мутахассисларимизни Реконструкция ва ривожлантириш Жаҳон банкининг иқтисодий ва ҳамкорлик комиссияси томонидан шу йил Тошкент шаҳрида ташкил қилинаётган регионал банк ўқув марказида ўқитишни ҳам мўлжаллаб қўйганмиз.

— Миллий ва ёш мутахассислар тайёрлаш учун қандай ишлар амалга оширилаётгани ҳақида ҳам тўхталиб ўтсангиз?

—Соҳамизда миллий мутахассислар тайёрлаш бўйича бутун бир бўлим, «Давлат тилини жорий этиш» бўлими фаолият кўрсатмоқда.

Бўйсунувчи ташкилотларимизнинг барида кадрлар билан ишлаш бўлимларига бошлиқлар, уларнинг миллатидан қатъий назар олий, маълумотли, давлат тилида гаплашадиган мутахассислар тайинланган ва улар давлат тилида тўла иш олиб бормоқдалар.

Асосий муаммоларимиздан бири давлат тилини билмайдиган мутахасссисларимизга (улар умумий ишловчиларимизнинг 40 фоизини ташкил қиладилар) тил ўргатишдир. Четдан жалб қилинган ўқитувчи мутахассислар ёрдамида жойларда ҳафтанинг белгиланган кунларида ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда тил ўрганиш курслари ташкил этилган. Элликка яқин бўлимнинг шу ишга масъул ходимлари билан суҳбатлашув шуни кўрсатадики, тил ўрганиш учун ташкил қилинган курслар ҳозирчалик кутилган натижаларга эришгани йўқ. Бу масалани енгиллаштириш учун ҳар бир бошқармага, жойларда эса бўлимларга таржимон мутахассислар штат жадвалига киритилди. Шу пайтгача банк соҳасида биронта кўрсатма, қоида, йўриқномалар ўзбек тилида бўлмаган. Таржимонларимиз ёрдамида эндиликда барча ҳужжатлар давлат тилида чиқарила бошланди.

Чет эл банклари иш тажрибаларини ўрганиш ва унинг ижобий томонларини иложи борича республикада қўллаш мақсадида ёш мутахассисларимиздан кўплари хизмат сафарлари билан Туркия, Италия, Германия, Англия, Ҳиндистон, Япония банкларининг иш тажрибаларини ўрганиб келдилар.

Шу кунларда мутахассисларимиз малака ошириш учун 1 йил муддатга Амриқога юборилган.

Эндигина икки ёшдан ошган келажаги порлоқ республикамизнинг аста-секинлик билан босқичма-босқич бозор қтисодиётига кириб бораётганлиги сабабли, иқтисодиётида бозор муносабатлари бутунлай қарор топган хорижий мамлакатларнинг банк иш тажрибаларини қўллаш доимо тўғри келавермаслигини ҳисобга олиб мутахассисларимизнинг тажрибаларини Москва, Санкт-Петербург, Киев, Минск каби шаҳарларда оширишни давом эттириш устида ҳам иш олиб бораяпмиз.

— Махпурат опа, сўнгги саволим сизга эришроқ туюлар. Айни кунда сиз фаолият кўрсатаётган лавозим кимлар учун ҳавас бўлиши мумкин. Лекин тўғрисини айтганда вазифангиз жуда оғир ва масъулиятли. Айтингчи, бу аёл киши учун оғирлик қилмайдими?

— Бу лавозимда ишлаш оилалик, шарқ аёли учун оғир, албатта. Аммо, иқтисодий сиёсат йўлида олиб борилаётган банк тизимидаги қатор ўзгаришлардаги кўп йиллик тажрибам бу соҳада кўпроқ ва яна кўпроқ меҳнат қилишга ундайди. Вазифам ўз устида тинимсиз ишлашни, ташаббускорликни, қонун ва норматив ҳужжатларни таҳлил қилиб соҳага тадбиқ қилишни ва унинг натижасига эришишда қунт ва метн ирода билан изланишни талаб қилади. Бунда турмуш ўртоғимнинг ёрдами, мадади битмас-туганмасдир.

Шу ўринда бир воқеани эсламоқчиман — 1962 йили ўқишни тугатиб она юртимга ишга бордим. Тасодифни қарангки, биринчи ишга кирган куним мен илм олган мактабнинг директори марҳум С. Акбаров домла аълочи ўқувчилар учун Пскент банк бўлимида сақланаётган медалларни олиш учун келиб қолдилар. Бу борада уларга берган ёрдамимдан хурсанд бўлиб банк бош бухгалтерига мен ҳақимда фахрланиб гапирдилар. Менинг шу оддий хизматим кимларгадир керак эканлигидан ўзимда йўқ хурсанд бўлдим. Касбимга меҳр шу кундан бошланган. Икки фойда бир жойда бўлмайди, албатта. Давлат ишларига аралашиб юриб шахсий аёллик қобилиятимнинг бошқа қирраларини юзага чиқариш имкониятларидан кечишга тўғри келган пайтлар ҳам бўлган.

— Самимий суҳбатингиз учун ташаккур!

Суҳбатдош
Ислом ҲАМРО.

БУ КЎҲНА ДУНЁ

ВОҚЕАЛАР·ХАБАРЛАР·ҲОДИСАЛАР

ХОРИЖДА НИМА ГАП?

Америка Қўшма Штатлари маъмурияти Вьетнам билан савдо-сотиқ соҳасига 18 йил бурун жорий этилган таъқиқни бекор қилиши керак. Ханой сафаридан қайтиб келган бир гуруҳ америкалик қонуншунослар президент Билл Клинтон номига мактуб йўллаб, шу фикрни маълум қилдилар. Уларнинг ёзишича, мазкур мамлакатга нисбатан иқтисодий чеклашларни бекор қилиш Ҳиндихитой уруши йилларида бедарак кетган америкалик аскарларнинг тақдирини ойдинлаштириш имконини беради.

х х х

РАТА—ТАСС мухбирининг хабар беришича, Япония ҳукумати махсус кенгаши миллий иқтисодиётни жонлантириш юзасидан қатор шошилинч чоралар кўрди. Ижтимоий таъминот масалаларини яхшилаш, савдо-сотиқ, ер ижараси, ташқи ва ички солиқ сиёсати сингари қатор йўналишларда давлат чеклашларини юмшатиш шулар жумласидандир. Бош вазир Морихо Хосокава мазкур чораларни амалга ошириш учун 6,15 триллион иен (58,5 миллиард доллар) миқдорида маблағ ажратди.

х х х

«Айрим мамлакатларда социализмнинг ҳалокатга юз тутиши марксизмнинг мағлубияти деган сўз эмас. Халқ ўз мамлакатидаги мавжуд имкониятларни марксизм ғоялари билан мужассамлаштириб, ислоҳот ва изланишларни давом эттирар экан, социализм яшайверади». Хитой компартияси Марказий комитетининг сиёсий бюроси аъзоси Цяо Ши Вьетнам компартияси делегацияси билан Пекинда бўлиб ўтган учрашув чоғида шундай деди.

Ҳозирги Хитой—Вьетнам муносабатларини юқори баҳолар экан, Цяо Ши ҳамма соҳаларда, жумладан, партиялараро алоқалар борасида ҳам икки томонлама ҳамкорлик бундан кейин ҳам ривожланиб бораверади, деб умид билдирди.

ЭРОН ҚУИИЛАЕТГАН АЙБНИ РАД ЭТМОҚДА

«Аш—Шарқ аль Аусат» газетасида чоп этилган «Ироқнинг нефть маҳсулоти бошқа мамлакатларга Эрон ҳудуди орқали ташиб кетилмоқда» деган айбни Эрон рад этди. Эрон нефть вазирлигининг раддиясида айтилишича, бу сиёсий айбнома Эроннинг обрўсига путур етказиш мақсадида тарқатилган. Ислом республикаси Ироққа қарши қўлланилаётган барча иқтисодий жазо чораларига қатъий амал қилмоқда, дейилади ҳужжатда.

МИСР ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ҚАРОРИ

Миср Президенти Ҳусни Муборак 4 нафар Ислом ақидапарастини ўлим жазосига ҳукм қилди. «Ассошиэйтед пресс» ахборот маҳкамасининг хабарига кўра, улар ҳукуматга қарши террорчилик ҳаракатида, қимматбаҳо молларни ўғирлашда айбланмоқдалар.

26 нафар ақидапараст мамлакатда яқинда жорий этилган ўлим жазосига ҳукм этилган эди. Ҳозиргача улардан 14 нафарига нисбатан жазо ижро этилди.

Афғон бозорига йўл...

Р. ШАГАЕВ сурати (ЎзА).

ДЕПУТАТЛАР МАҲФИЯГА АЛОҚАДОР

Американинг марказий разведка бошқармаси хабарига кўра, покистонлик марказий парламентининг айрим депутатлари гиёҳвандлик моддалари билан савдо қилувчи маҳфияга алоқадор. Улар орасида мамлакат вазирлар маҳкамасининг 3 нафар собиқ аъзоси бор. Разведка бошқармаси тўплаган рўйхатнинг бошида собиқ вазир Айюб Африди турибди. Унинг жинояткорона фаолияти ҳукуматга маълум, фақат қонунларнинг мукаммал эмаслиги уни хавфдан асраб қолмоқда.

Ўтиш даври ҳукумати раҳбарлари гиёҳвандлик моддалари билан савдо қилувчиларга нисбатан ўлим жазосини жорий қилган эдилар. Ҳозир у умрбод қамоқ жазоси билан алмаштирилган.

МАСЛАҲАТЛАШУВ ДАВОМ ЭТМОҚДА

ТОКИО. Россия Федерацияси Президенти Борис Ельциннинг илгари октябрь ойига белгиланган Токио сафарининг аниқ муддати ҳозирча Россия ва Япония ҳукуматлари ўртасида келишиб олингани йўқ. Япония ташқи ишлар вазирлигининг матбуот котиби Теэрусукэ Тэрада РАТА — ТАСС мухбирига шу ҳақда маълум қилди.

Матбуот котибининг таъкидлашича, Россия президентининг ташрифи дастури юзасидан икки томонлама маслаҳатлашув давом этмоқда.

МУЗОҚАРАЛАР БЎЛИБ ЎТАДИ

ПЕКИН. Дунёда юз бераётган ўзгаришлар Катманду ва Пекин ўртасидаги дўстона муносабатларга ҳалал бермади, деди Хитойга расмий ташриф буюрган Непал қироли Бирендра Бир Бикрам Шоҳ Дев. — Менинг мақсадим — Непал — Хитой алоқаларини янада равнақ топтиришдан иборат.

Етти кунлик сафар чоғида қирол Бирендра билан Хитой Халқ Республикаси раиси Цзян Цзэмин ва давлат кенгаши бошлиғи Ли Пэн ўртасида минтақавий ҳамда халқаро муаммолар юзасидан музокаралар бўлиб ўтади.

САФАРДАН КЎЗЛАНГАН МАҚСАД

ДЕҲЛИ. Ҳиндистон Бош вазири Нарасимха Рао уч кунлик расмий ташриф билан Эрон Ислом Республикасига жўнаб кетди. Сафар давомида Нарасимха Рао Эрон Президенти Али Акбар Ҳошимий Рафсанжоний, ташқи ишлар вазири Али Акбар Вилоятий билан учрашишни режалаштирган. Учрашувлар чоғида халқаро ва икки мамлакат ўртасидаги муносабатлар, шунингдек, минтақавий хавфсизликни таъминлаш масаласи юзасидан кенг миқёсли музокаралар бўлиши кутилмоқда.

Икки ўртада иқтисодий ҳамкорлик борасида ҳам мулоқотлар бўлиб ўтади.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ЎЛИМ ЖАЗОСИ ҲАҚИДА ТЕЛЕРЕПОРТАЖ

ҚОЗОҒИСТОН пойтахтида сўнгги йилларда биринчи марта республикада ўлим жазосини ижро этишни амалга ошириш тўғрисида расмий хабар тарқатилди. ҚозТАГ давлат ахборот агентлигининг гувоҳлик беришича, авф этиш тўғрисидаги аризаси президент томонидан рад этилган бир неча қотил яқин кунларда қатл этилади.

Мамлакатда шахс устидан зўравонлик ҳолатлари ниҳоят даражада кўпайиб кетганлигидан ташвишга тушган давлат раҳбарлари, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ходимлари ва жамоатчилик вакиллари жиноятчиларга бериладиган жазони кенг халқ оммасига етказиш фикрига мойил бўлиб бормоқдалар. Яқин орада олий жазога ҳукм этилган жиноятчиларнинг дунё билан хайрлашиш манзараси ойнаи жаҳон орқали кўрсатилса ҳам ажаб эмас.

БАЛОГА ҚОЛГАН СУРНАЙЧИ

ЧЕХИЯ президенти В. Гавел билан Чехия ҳукумати раиси В. Клауснинг ораларидан гап қочиб қолди. Сабабми? Сабаб шуки, ёзувчи-драматург бўлган Гавел яқинда нафақат жамоатчилик, ҳатто ҳукумат бошлиғидан ҳам яширин равишда «Шайтон суралари» китоби муаллифи Салмон Рушдини Прагага таклиф этган. Маълумки, С. Рушди шу асари учун Эрон инқилобининг раҳнамоси марҳум Оятилло Ҳумайни томонидан ўлим жазосига ҳукм қилингандир. Клаус ана шуни назарда тутиб, Гавел шаънига аччиқ-аччиқ таъналарини айтиб юборган.

Ҳойнаҳой икки арбоб ўртасидаги даҳанаки жанг нима билан тугаганига қизиқаётгандирсиз? Ҳавотир олманг, улар ярашиб олишди. Эълон қилинган ахборотда айтилишича, бу машмашаларга воқеаларни нотўғри талқин этган... президент матбуот котиби айбдор бўлиб чиқди. «Ғат-ғат қилган карнайчи, балога қолган сурнайчи» деб шуни айтар эканлар-да.

НАФАҚАНИ КИМ ТЎЛАЙДИ!

ЭСТОНИЯ парламент аъзоларининг бир гуруҳи АҚШ конгрессига мурожаат қилди. Унда АҚШ армияси раҳбариятида узоқ йиллар ишлаган полковник Эйнсельн Давлат мажлиси томонидан бир овоздан Эстония мудофаа кучлари қўмондони этиб тайинланган ва унга Эстония президенти томонидан генерал-майор унвони берилган. Унинг тажрибаси Эстония ҳарбий кучларини қайта курашида асқотиши мумкин, аммо...

Гап шундаки, Эстония томони Эйнсельнга у АҚШда олаётган нафақа миқдорида пул тўлолмайди. Шу муносабат билан парламент АҚШ конгресси ва сенаторларидан Александр Эйнсельнга... Амриқо ҳарбий унвони ва нафақасини тиклашни илтимос қилишга мажбур бўлди.

БИР КЎНГЛИ БУЗУҚНИНГ ОНЧА БОРКИМ, ҚАЪБА АЙЛАГАЙ.
ХОТИРИН ШОД АЙЛАГАЙ, ВАЙРОН БЎЛСА ОБОД

Алишер НАВОИЙ.

Матонат

Йиғлашни ёмон кўраман

Одатда, одамларни яхшилар ва ёмонларга ажратишади. Менга қолса уларни меҳрли ва меҳрсиз тоифаларга бўлган бўлардим.

Биз иффатли аёллар, қаҳрамон оналар, уддабурон эркаклар ва умуман бахтиёр оилалар ҳақида кўп ёзамиз. Меҳрга муҳтож кишиларнинг ҳам эътиборимиздан четда қолмаётгани, турли жамғармалар ташкил этилиб, уларга озми-кўпми моддий ёрдам кўрсатилаётгани яхши, албатта!

Лекин ана шу кўнгли ярим кишиларга бутун умрини, кучини, кўз нурини, ширин таомларию, ширин сўзларини бахшида этиб яшаётган одамлар-чи, уларнинг ўзлари ҳам меҳрга, эътиборга илҳақ эмасми! Ўткинчи дунёнинг ўйин-кулгилари, орзу- ҳавaслари аёлга хос инжиқликлару, эркаликлардан маълум маънода кўз юмиб, ногирон бўлиб қолган жуфти ҳалолининг чеҳрасига термулиб яшаётган аёлнинг фидойилиги қайси қаҳрамонликдан кам!

Яқинда хизмат вазифамиз тақозоси билан Андижонга борганимизда Олтинкўлдаги Маслаҳат қишлоғида яшовчи Даминжон ака Ҳайдаровлар хонадонида бўлдик.

Даминжон ака 1 гуруҳ ногирони. Айни ўйнаб-куладиган пайти — 29 ёшида тақдир уни шу мудҳиш қисматга дучор этган. У кишининг рафиқаси Зоҳида опа — ҳамшира, Дониёрбек, Анваржон, Дурдонахон исмли уч фарзанднинг онаси. Мен бугун фидойилигини чинакам жасорат деб ўзим тан олган ана шу меҳрибон аёл тўғрисида ҳикоя қилмоқчиман.

Яқинда уларнинг турмуш қурганларига ўн саккиз йил тўлади. Тўйдан кейинги беш йил туш кўргандек, кўз очиб юмгунча ўтди, кетди... Ўша бахтиёр кунлардан ширин хотиралар қолди холос! Мана ўн уч йилдирки, Зоҳида опа эрининг дардини бироз бўлса-да енгиллатай деб яшаяпти. Айниқса, 1980 — 1983 йиллар улар учун жуда узун ва оғир йиллар бўлди.

Фарғона янги сув йўллари қурилиши иншоотида муҳандис бўлиб ишлаётган Даминжон Ҳайдаров, ўзининг кучига, соғлигига жуда-жуда ишонар, унча-мунча бел оғриғию, бош оғриқларини писанд қилмасди. Бироқ.... Кутилмаганда тақдир зарбидан тўшакка михланиб қолди. Орқа мия шамоллаши билан оғриб иккала оёғи ҳам бирданига ҳаракатдан, ҳаётдан узилди...

Учинчи фарзандини кутаётган Зоҳидахон ўғилчалари тўрт ёшли Дониёрбек ва икки яшар Анваржонларни бағрига босганча тақдирнинг бу қалтис ҳазилига бутун кучини, иродасини қалқон қилди. Яхши кунлар хотираси, эрининг иссиқ ва меҳрибон нигоҳлари бу жафокаш аёлнинг ниятларига қанот бағишлади. Шифокорлар беморнинг оёққа туриши учун юздан биргина имконият бор деб қариндош-уруғларни огоҳлантирганларида ҳам Зоҳида опанинг умидлари узилмади. У эрим барибир яхши бўлиб кетади. Болаларига ўзи бош бўлиши керак деб ўзини ҳам, бошқаларни ҳам ишонтира олди.

Шу ишонч туфайли у касалхонада ҳам, уйда ҳам эрининг ёнидан силжимади. Андижон, Тошкент шифохоналаридаги муолажалар натижа беравермагач, у ҳали ёшига ҳам етмаган қизчасини онасига ташлаб Даминжон акани олиб Москвага кетди. «Чақалоғингизни қолдириб кетишга қандай кўзингиз қийди?» деб ҳайратланганимда у: «Болаларнинг бағри бутун бўлиб ўсишлари учун ҳаммадан ҳам бурун оталари кераклигини билардим. Шунинг учун ҳам Дурдонани аямга, аямни эса худога топшириб кетганман. У кишини эса ўзимдан бўлак одамга ишонолмасдим», деб жавоб берди.

— Яхши одамлар кўплигига ҳамма ишонмаса ҳам, мен ишонаман, — дейди Зоҳида опа, — Қизчам бизларга ичикиб бетоб бўлиб қолгач, онам боламни олиб ортимиздан Москвага борган. У ерда Дурдонанинг касали яна хуруж қилиб, қаттиқ иситмалаб қолган. Ўшанда бизга арман, украин ва умуман мен билмайдиган миллат одамлари ҳам жуда кўп яхшиликлар қилишганди. Ё касалхонада одамлар ўзи бир-бирларига шунақа меҳрибон бўлиб қолишарканми, ишқилиб улар бизни бир талай совға-саломлар билан Андижон поездигача чиқариб кузатиб қўйишганини эсласам ҳозир ҳам севинчдан йиғлайман.

Мен Зоҳида опанинг ҳикоясини тинглар эканман, бу аёлнинг кўзларида заррача бахтсизлик ё бир тушкунлик аломатларини сезмадим. Лекин бўғзимда турган саволни барибир ичимга ютолмадим.

— Опа, қийналган кезларингизда ўзингизни қўлга ололмай қолган пайтларингиз ҳам бўлганми?

— Қийналганим рост. Баъзан акангизга кўрсатмай кўз ёш ҳам қилиб олардим. Лекин шундай вақтларда аям сабр-тоқатли бўлишимни ёлвориб сўрардилар. «Йиғлама, шукур қил, бошингда эринг бор— бўлмаса нима қилардинг! Нимаңг кам? Ма, ол!», деб топган-тутганларини қўлимга тутқазиб кўнглимни кўтариб қўярди. Худога шукур, у кунлар ўтиб кетди, акангиз сал-пал оёққа туриб қолди, қўлтиқтаёқ билан бўлса-да, ўн-ўн беш қадам ўзлари юрадилар. Ҳозир йиғлагим келмайди, тўғриси, йиғлашни ёмон кўраман.

Даминжон аканинг девқоматини тик ҳолда кўриш бу фидойи аёл учун нечоғли катта бахт эканини ҳис қилиб титраб кетдим. Кейин мен опадан хўжайинларининг оёққа туриб кетишидаги асосий омиллар тўғрисида сўрадим:

— Албатта, бунда шифокорларнинг хизмати беқиёс. Лекин мен жўраларининг берган далдаларини ҳаммасидан ҳам устун қўяман. Акангиз касал бўлибдики, иссиқ-совуғимиздан, бозор-ўчаримиздан ўшалар хабар олишади. Ҳозир худога шукур, Дониёрбегимиз катта бўлиб унча-мунча иш унинг ўзидан ортмайди. Ҳар ҳолда мен ҳеч қачон бозор-ўчар орқасидан югуриб, оғир юк кўтариб қийналмаганман. Ошналарининг акангиздан хабар олмаган бирор кунлари йўқ, бўш қолди дегунларича бизникига чопишади баракa топгурлар. Ҳатто, тўрт йилча акангиз туролмай ётган пайтларида улфатчилик гапларини ҳам бизникида ўтказиб юришди. Ҳозир ҳам қаёққа боришса машинага ўтказиб бирга олиб кетишади. Билмадим, улар шунчалик бизларни қўллашмаганларида нима бўларди...

Даминжон ака билан Зоҳида опанинг чеҳрасидаги тетикликни, болаларининг юзидаги соғлом руҳ, соғлом тарбияни кўриб кўнглимиз таскин топгандек бўлди. Даминжон ака ҳам дўстлари Ўрмонжон Усмонов, Каримжон Фозилов, Ғуломжон Исақов, Ҳайдарали Ризаев, Аъзамжон Мирзажонов, Фозилжон Кўчқоров, Набижон Одилжонов, Фозилжон Хайитовлар тўғрисида жуда катта меҳр ва ҳурмат билан гапирди. «Уларнинг ёнида мен ногиронлигимни бутунлай унутаман», — дейди Даминжон ака. —Оғайниларнинг бири шифокор, бири муаллим, бири қишлоқ оқсоқоли, бири қўшиқчи. Хуллас, ҳеч нарсадан камимиз йўқ, кўнглимиз бутун».

Даминжон Ҳайдаров ўзининг ҳам, ўзгаларнинг ҳам кўнглини чўктирмасликка ҳаракат қилиб яшайди. Бахтни узоқдан эмас, ёнингдан қидирсанг яхши-да!

Зоҳида опа билан суҳбатлашиш жараёнида бу матонатли аёлнинг ишончли умр йўлдош, ажойиб уй бекаси, меҳрибон она, беминнат ва беозор ҳамдардгина эмас, балки зукко ҳамшира ҳам эканлигини сезиб олдим. Унинг ҳеч кимдан ёрдамини ҳам, маслаҳатини ҳам аямаслигини кўзлари шундоққина айтиб турарди. Эҳтимол Зоҳида опа ўзини вафодор ҳам, фидойи ҳам деб билмас. Лекин мен унинг бир кунлик кундалик юмушларини кўз олдимга келтириб, бир лаҳза унинг ўрнида тасаввур қилиб кўрар эканман, беихтиёр тилимга «қаҳрамон аёл» деган калима келди. Назаримда, бу қаҳрамонликни баҳолашга муносиб мукофот йўқдай...

Юракка тахланди армонлар қат-қат,
Ҳаммаси душмандир, ҳаммаси ёвдир.
Кўрган кунимизни эслаш ҳам даҳшат,
Аслида бусиз ҳам бир кам дунёдир.

Болангнинг отаси термулса ҳолсиз,
Тоғ бўлиб кетаркан кўксинг ҳам гўё,
Барига кўндириб кўз ёшсиз, оҳсиз,
Куч ато этаркан ғойибдан дунё.

Билмайман, мен унга соями, ёки соябон,
Кўзлари юзимга кулиб боқса бас.
Бир сўз юрагимда қилар ғалаён,
Отангиз сира ҳам ногирон эмас!

Замира ЭГАМБЕРДИЕВА,
«Туркистон» мухбири.

МОЗИИДАН ҚАЙТГАН ГЎЗАЛЛАР.

М. АМИН сурати.

Кўнгил мулки

کوڭگیل مولکی

КЎНГИЛДАН КЎЧИРМАЛАР

Одамзот хўл ўтинга ўхшаркан. Тутайдию, ловуллаб ёнолмайди. Тутаб, тутаб барибир тугайди.

* * *

Қизиқ. Меҳрга муҳтож кишилар нимагадир кўзларимга чиройли кўринади.

* * *

Бировга кўп сир айтма. Акс ҳолда ўзинг унинг қулига айланиб қолишинг мумкин.

* * *

Одамнинг кайфияти ёмонлигини сезишдан ҳам осонроқ иш бўлмаса керак.

* * *

Атиргулларга ҳайронман: кесганинг сари шохлаб кетади, кесиб турмасанг очилмайди ҳам...

* * *

Бўйсунувчан ва қўрқоқ одамлардан садоқат ҳам, ҳиёнат ҳам кутиб бўлмайди.

* * *

Ҳақиқат аслида ҳамманинг юрагида бор. Фақат уни ташқарига чиқариш қийин холос. Агар у биз истаганчалик даражада сероб бўлганда аллақачон қадрсизланиб қолган бўларди.

ШАМСИҚАМАР.

ТУТИЛМАГАН ГАПЛАР

— Қизим, тезроқ ётиб ухла. Эртага мактабга боришинг керак.

— Уфф! Мактаб бўлмаям ўлсин-а! Мен кинони охиригача кўрмоқчийдим...

— Эртага шу гапингни домлангга айтиб берсам нима бўлади!

— Чақмачақарлик бўлади.

* * *

— Ая! Шу кино сизга ёқаяптими!

— Ҳа.

— Йиғлайдиган эмас эканку!

— Нима қипти!

— Сиз яхши кўрадиган киноларнинг ҳаммаси йиғлайдиган бўларди-ку!

МЕҲРИНГИЗНИ ЗОР ЭТМАНГ

Кейинги вақтларда меҳр-оқибат ҳақида кўп гапирилмоқда. Чунки инсон меҳрга, ширин сўзга ташна. Шундан бўлса керак, доно халқимиз бисотида меҳр ҳақидаги ҳикматлар жуда кўп,: «Меҳр темирни эритар, қаҳр тошни ёрар», ёки «Умр йўлдошингнинг маҳрига боқма, меҳрига боқ». Бизчи, шу ҳикматларга риоя этаяпмизми? Озгина меҳримизни меҳрга зор одамларга бағишлай олаяпмизми?!

Яқинда бир воқеанинг гувоҳи бўлдим. Ёшгина аёл «сув ичаман!» деб ҳарҳаша қилаётган уч-тўрт ёшли қизчасини қаттиқ жеркиб берди. Боланинг кўзларидан тирқираб ёш отилди-да, онасидан нарироқда турган отасига ёпишди. Шунда аёл турмуш ўртоғига ҳам «Боланинг кўнглига қараманг, ўзи овунади», деб қаттиқ гапирди. Ота боласига ҳам, хотинига ҳам бир оғиз сўз айтмади. Боланинг ҳарҳашаси эса тинмади. Бояги аёл нон олиш учун навбатда мендан олдинда турарди. Ундан «Ахир ўз болангиз-ку, нега уришасиз. Яхши гап билан тушунтирсангиз, ёки ҳозир уйга борамиз, муздек сув бераман, деб қўйсангиз бўларди-ку», — десам, у: «Қанақасига ўз болам, исми Ёдгор, онаси вафот этган. Мен унинг иккинчи онасиман», — деб жавоб берди.

Ана энди, ўйлаб кўрайлик. Катта бўлгач ана шу қизалоқ ҳаётга муҳаббат билан қарай олармикин! Келажагимиз эгаси бўлган, лекин меҳрга зор бўлиб ўсган бу каби фарзандлар дийдаси қотиб ҳиссиз, меҳрсиз бўлиб ўсмайдими! Улғайиб оқ қорани танигач, ўзи меҳр кўрмай ўсган инсон ўзгаларга меҳрли бўла олиши қийинку. Бунинг натижасида фарзанди ва ота-оналар ўртасидаги оқибат кўтарилиб, келишмовчиликлар кучаяди. Келинглар, азизлар, меҳримизга ҳеч кимни зор этмайлик ва ўзимиз ҳам меҳрга ташна бўлиб қолмайлик. Шунда ҳаётимиз нурли ва мазмунли бўлади.

Маҳмуда ВАЛИЕВА,
Тошкентдаги 274-мактаб муаллимаси.

Миллий ғурур

«МЕН ТУРКИЙМАН, ЎЛМАДИМ...»

Тонг отишини кузатганмисиз? Мен жуда кўп маротаба кузатганман. Кичкиналигимда эрта тонгда уйғонганимча, кўрпадан бошимни чиқариб, радиода берилаётган тонгги концертни тинглардим. Дарахт баргларининг шивирлашлари гўё қулоқларингизга куй бўлиб эшитилади. Бу куйга радиодан таралаётган яна бир куй ҳамоҳанг бўлади. Найнингноласига субҳидам қулоқ тутар экансиз беихтиёр уни чалаётган одамнинг ҳолатини кўз олдингизга келтиришга ҳаракат қиласиз. Бу оҳанг сизни сеҳрлаб ташлайди. Ва бу сеҳр таъсирида сиз ўзингизни янада улуғвор сезасиз, қалбингизга ғурур, кўнглингизга ҳаяжон солган бу куй — «Чўли ироқ»дир!

Авваллари мен кўпинча, нега бизда «Минг бир кеча»дай ёрдули эртаклар, «Маҳабҳорат»дай фалсафий эпослар йўқ деб, ўкинардим. Йўқ, ўшанда бекорга ўкинган эканман. Кейин билсам, «Чўли ироқ» ҳам ана шулардай жуда катта асар экан. У китобларни ўқиб тугатиш мумкин экан-у, лекин «Чўли ироқ»ни бизнинг халқимиз охиратгача ўқиса керак. Ва ҳар эшитганда қалбида бир улуғворликни ҳис қилиб яшаса керак. «Чўли ироқ» адашганларни тўғри йўлга солади. Номардларни мардлик сари йўллайди. Энг асосийси у Туркий забонларни қаддини тикловчи куйдир. Мен куйнинг илоҳийлигини, қудратини мана шу «Чўли ироқ»ни эшитиб, туйганман. Ҳа, «Чўли ироқ» Ватан рамзи!

Ҳарбий хизматдалигимизда неча бор постларда тонгни қаршиладим. Уйғонаётган қуёш билан ҳамсуҳбат бўлдим. Оқ қайинларнинг ҳиргойиларига қулоқ тутдим. Фақат тонгни «Чўли ироқ»сиз қаршилаш менга Ватанимдан йироқлигимни эслатарди. Уй ичиларимни, ошна-оғайниларимни, ўзбекча сўзлашувчи ватандошларимни соғинардим. Сиз ҳеч қачон бу дунёни Ўзбекистонсиз, ўзбек халқисиз тасаввур қилиб кўрганмисиз? Мен тасаввур қилганман. Лекин шу заҳотиёқ «нафасимни ел учирсин» дея четга туфлаганман, бу тасаввур даб-дурустдан хаёлимга келмаган. Қаранг ғурур шундай ажойиб нарса бўлар эканки, ҳар ким ўзидан келиб чиқиб ғурурланишга асос топар экан. Бир куни барча миллат вакиллари кечқурун марказий телевидениенинг «Время» программасини кўриб ўтиргандик, биласизки, кўрсатув охирида об-ҳаво маълумоти билан таништиради. Нима бўлди-ю, ўша куни ҳамма республикалардаги об-ҳавонинг эртага қандай бўлишлиги айтилди-ю, Ўрта Осиё республикалари тўғрисида лом-мим дейилмади. Шунда ўзгаларнинг бизга қараб ярим пинҳона керилиб қўйганининг гувоҳи бўлгандим. Ва илк бор Ўзбекистонни лоақал номини эшитмай яшаш ҳам даҳшатлилигини ўша ерда ҳис қилгандим. Тўғри, мен Ватан деганда Ўзбекистонни, миллатим деганда Ўзбекни тушунардим. Кейинчалик бу фикрим яна ҳам ўзгарди, яна ҳарбий хизматдалигимизда юз берган бир ҳолат. Бир куни «Утренная почта» кўрсатувида Ўзбекистоннинг таниқли хонандалари чиқишди. Эсимда, Насиба Абдуллаеванинг қўшиғи бошланиши билан биз ўзбеклар қолиб, озарбайжонлар билан бир турк сафдошимиз ўйнаб кетди. Бу ажойиб манзара эди. Ана ўша ерда уларга қараб ҳавас билан қарсак чаларканман, ораларида қанча масофа бўлишига қарамай бу юртларни бирлаштириб турувчи қондошликнинг жуда кўп ришталари борлигини тушуниб етгандим. Шу кундан бошлаб мен билган Ватан янада кенгайганди, мен билган миллат янада улуғворлашганди.

Миллий ғурурни тарбиялашнинг яна бир муҳим омили — бу спортдир. Қани энди бизнинг спортчиларимиз ҳам тез-тез жаҳон спорт мусобақаларида ғолиб бўлиб туришса. Бутун спорт саройида томошабинлар ғолиб шарафига, ғолиб юртининг Гимни садолари остида кўтарилаётган Ўзбекистон байроғига ҳавас билан кўз тикиб турса, қани энди мактаблардаги «Ҳарбий ватанпарварлик» дарсларида фақат устав қоидалари ва ҳарбий юришларнигина эмас, Ватан, миллат шаънини ҳимоя қилишни, керак бўлса миллат шаъни йўлида ҳар қандай курашлардан қайтмайдиган қилиб ўқитилса, тарбияланса, яхши бўларди.

Сўзимизни бошини биз тонг отиши ва «Чўли ироқ» куйининг таъсири билан бошлаган эдик. «Чўли ироқ»ни эшитаётганимизда кимдир биров уни қасддан ўчириб қўйса, ёки ўзга бир, бизга бегона куй билан босиб кетса, қанчалар жаҳлимиз чиқади, сапчиб кетамиз. Лекин ҳар куни, ҳар қадамда тилимиз, ўчириб қўйилган «Чўли ироқ»дай хорланаётганлигини била туриб, эътибор бермаймиз. Дунёдаги ҳеч бир миллатнинг яхлит олганда яхши-ёмонга ажратиб бўлмайди. Дунёда одамларнинг яхши ёмонлари бор. Энг афсуслиси ўша ёмонлар ҳам қайсидир миллатга мансубдир. Бир миллатдан чиққан қонхўрлар учун унинг авлодлари жавобгар эмас, қани энди бу сўзимизни ҳамма шундай тушунса.

Ватан тараққиёти учун, унинг келажаги учун, ҳар биримиз масъулмиз. Кўпинча бобомиз Амир Темур ҳаётига, жангномаларига оид китобларини ўқир эканман, ул зотни ўзимча тушунишга ҳаракат қиламан. Гоҳ «уларни ўрнида фалончи бўлса, не қиларди» дея, Чингизхонни қўйиб кўраман. Искандар Зулқарнайни, Наполеон-у, Николайни, лекин ҳамиша Амир Темурнинг тутими улуғворроқ, ўзи эса олийжаноброқ туюлаверади. Маҳобатли Гўри Амир мақбарасига қараганимда ундан шу сўзлар чиқаётгандай туюлаверади:

«Мен туркийман, ўлмадим,
мен туркийман, ўлмадим...»

«Тарихга назар ташлайман, эҳ-ҳе, кимлар бизни йўқ қилмоқчи бўлди, кимлар эгалик қилмоқчи бўлди, бу қутлуғ заминга. Лекин барибир енга олмадилар, бизни ўзларига сингдирмоқчи бўлганлар бизларга сингиб кетдилар. Демак, бизнинг миллатимиз улардан кўра улуғроқ экан, худога шукур, бу сафар ҳам ўзи асради, лекин бизнинг халқимиз «энди байрам бизнинг кўчада» қабилида иш тутаётгани йўқ. Бу ҳам шарқликларга хос яна бир олийжанобликдир. Лекин марҳамат ҳам уни англаб, уни тушунганларга қилиниши керак.

Бугунги Ўзбекистон она заминга эзгулик уруғини сочган деҳқонга ўхшайди. Лекин деҳқонларнинг аслида оддийдай кўринган бир буюк гапи бор: «Баҳорда, ёзда қилинган бир кунлик меҳнат кейинчалик бир ойга татийди». Ҳа, оғиримизни фақат меҳнат билан енгиллаштирамиз, фақат бу борада ўз ҳақ-ҳуқуқларимизни унутмасак, бозоримизни қўлдан бермасак бас. Шундагина эртанги кун бизники бўлади.

Минҳожиддин МИРЗО.

БЎЛАДИГАН БОЛА

Ҳар куни кўплаб одамлар билан мулоқотда бўлишга тўғри келади. Хизмат юзасидан, газета учун суҳбат, таҳририятга келган муаллифлар, борингки, танишу нотанишлар билан телефон дастаси орқали... Лекин бу галги суҳбатдошим Умиджон билан гаплашиб туриб, газетага мусоҳаба олгим келиб қолди. Унинг фикрлашлари дадиллиги-ю зукколиги мени шунга ундади. Умиджон ЭГАМБЕРДИЕВни Андижон томонларда яхши танишади. Ниятимиз бу «йигит»чани сизларга танитиш эмас, сизлар билан таништиришдир.

МАЪЛУМОТ УЧУН: Умиджон Андижон вилояти, Хўжаобод тумани, Абдулла Набиев жамоа хўжалиги ҳудудидаги Қорабулоқ қишлоғида истиқомат қилади. Алибой Оқбўтаев номли 7-ўрта мактабнинг 9-синфида ўқийди.

— Умиджон, сенга разм солиб қарасам, ҳали жуда ёш экансан. Лекин жиддийроқ қаралса, келажак ҳақида қайғурадиган ёшгаям етиб қолибсан. Нималарга қизиқасан, машғулотларинг қандай?

— Санъат, адабиётга қизиқаман, шеър ёзаман. Рубоб, доира чаламан. Бадиий асарларни, айниқса эртак китобларни қизиқиб ўқийман. Кинога тушиб тураман, маданият уйида драма тўгарагига қатнашаман. Аския айтаман. Буларнинг ҳаммаси ўз йўлига-ю, аммо журналистлик касбини танлаганман. Мактабни битириб журналист бўлмоқчиман.

— Нега энди айнан журналист? Сени нималар ундади бунга?

— Яхши мақолаларни ўқисам, ўзимни жуда енгил ҳис қиламан. Яна шуни яхши биламанки, журналистлар ёмон ният билан қоғоз қораламайдилар. Яна бир томони ўзимда ижодга мойиллик борлиги.

— Ижодинг қандай бошланган?

— Мактабимизда шоир ва журналист Неъмат Ориф билан учрашув бўлганди. Шунда учрашув иштирокчиларининг руҳи, учрашув муҳити таъсир қилибми, шеър ёзгим келаверган. Ёзиб кўрдим, ўхшагандек бўлди. Шеъриятга меҳр қўйиб кўп шеърлар ўқийдиган бўлдим.

МАЪЛУМОТ УЧУН: Умиджон шеърлари она юрти Андижон, дўстлик, табиат манзаралари ҳақида. У ўзбек ва рус тилларидан ташқари немис ва турк тилларини ҳам мустақил ўрганган. Телеэкранда бирорта сонини ҳам қолдирмай, «Алифбе сабоқлари»ни кўриб, эски ўзбек ёзувини ҳам мукаммал ўзлаштириб олган. Бунда у қишлоқ, мактаб кутубхоналаридаги манбалардан ҳам унумли фойдаланган.

— Синфдошларинг ҳақида нималар дея оласан?

— Синфимиз жуда аҳил. Ҳаммаси яхши болалар. Тўғри, ҳар бир одам бир олам. Лекин ҳамма бир-бирини тушунади. Баъзи келишмовчиликлар сабаб майда низолар бўлиб туради. Қолоқларга ёрдам, қулоқсизларни тарбиялаш бобида синфимизни бошқаларга ўрнак қилиб кўрсата оламан.

— Энг яхши дўстларинг кимлар?

— Саволингизга аниқ жавоб беришим қийин. Чунки улар шунчалар кўпки, ажратолмайман.

— Ўқитувчи-ўқувчи муносабатлари қандай, сенинг фикринг?..

— Энг оқсоқ томонимиз ҳам шу масалада бўлса керак, деб ўйлайман. Шундай ўқитувчилар борки, болаларни ўз дарсларидан совутиб, айтиш мумкинки, бездириб юборадилар. Нега? Чунки айрим сабаблар билан дарс қилолмай келган ўқувчиларни ёки сал шўхроқ болаларни бурчакка турғазиб қўйишади ё шартта «2» баҳо қўйиб қўя қолишади. Гўё шу билан у жазосини олгандек. Жазонинг шу икки тури қўллаnaверганидан бу ўқувчи тарбиясига ижобий таъсир қилмай қўйган. Менимча адолатга яқин жазо бериш яхши натижалар беради. Дейлик дарсдан кейин 5—10 минут ўқувчи билан холи алоҳида суҳбатлашиш, унга хатоларини тушунтириш, аёл ўқитувчиларимиз ўзларини оналик, эркак муаллимларимиз эса оталик томондан намоён қилишлари керак. Ўқувчилар ҳам шундагина ўқитувчилари билан ота-оналари билан муомала қилаётгандек эҳтиёткорроқ бўлишади.

— Демак, ўқувчи тарбияси билан фақат муаллимларгина шуғулланиши керак, шундайми?

— Фақат муаллимлар эмас, ота-оналар, синфдошлари, дўстлари ҳам бундан мустасно эмас. Бизнинг мактабда яқин-яқингача «Темурчилар» отряди, пионер дружинаси фаолият кўрсатиб, охиргилардан бўлиб фаолиятини тўхтатди. Мен ўзим дружина Кенгашининг раиси эдим. Нафақат қолоқлар, балки тарбияси яхши бўлмаганлар ҳам бизнинг оталиғимизда эди. Улар бўш пайтлари бекорчиликдан кино, видео, кўча-кўйда ҳар хил ишлар билан ўралашиб юришарди. Биз уларга вазифалар, топшириқлар берардик. «Темурчилар» отрядига қабул қилиб, қаровсиз қариялар, афғончи жангчилар, уруш фахрийлари оилаларига бириктириб қўярдик. Қолоқларга дарс тайёрлатардик ҳам.

МАЪЛУМОТ УЧУН: Умиджон 5 маҳал намоз ўқишни канда қилмайди. Дин—поклик, деб билади. Санъатга ҳам аралашган. Рубоб чалади. Мусиқа, адабиёт тўгарагига қатнашади. «Санъат ғунчалари» кўрик танловларида аския айтиб, туман, вилоятда совринли ўринларни эгаллаган. «Марҳабо талантлар» телекўригида вилоят шарафини ҳимоя қилиб, кўрикдан ташқари қатнашган. Ҳамма соҳа вакилларини уюштириб турувчи уюшма-ю, жамиятлар борлигини айтиб, аскиячиларни бир жойга йиғиб турувчи ташкилот йўқлигидан куюнади.

— Умиджон, ҳозир республикамиз бўйлаб иқтидорли ёшларни қўллаб-қувватлаш ҳаракати кенг қўламда олиб боряпти...

— Мактабимизда ҳам 20 нафар иқтидорли бола таълим олади. Уларнинг қобилиятлари очиғини айтсам, кишини ҳайратлантиради. Физика, математика, чет тиллар, тасвирий санъатнинг иқтидорлилари бор. Уларга бизда қилинаётгандек алоҳида эътибор бериш лозим.

— Шу ерда бир нарса, Умиджон. Қобилият билан меҳнатнинг боғлиқлигини қандай тушунасан?

— Бу икки тушунча—меҳнат билан қобилият бир-бирини тўлдирувчи нарсалардир. Иқтидори, қобилияти борлар ўшанисига ишониб юраверсалар ҳам бўлмайди. Улар доим изланишда, меҳнатда бўлишлари керак.

СЎНГГИ СЎЗ ЎРНИДА: «Менинг бўлажак журналист укам» билан суҳбатим яна кўп мавзуларни қамраб олганди. Аниқроғи, ундан гап олиш учун «ҳар соҳадан бир шингил» тарзида мулоқот қилдим. Мен қуйидаги гапни айтишга ҳақлиманми, йўқми, лекин у менинг «имтиҳоним»дан ўтди.

Нодир МАҲМУДОВ,
«Туркистон» мухбири

АНАВИ КИМ БЎЛДИЙКИН-А?! (Муҳаммад АМИН сурати.

ХИТОЙЛИК ШИФОКОРЛАР СИЗГА МУНТАЗИР

Сирдарё вилояти маркази Гулистонда «Матлуба» Ўзбекистон — Хитой қўшма корхонаси ҳузурида ташкил этилган янги поликлиника ишлай бошлади. Бу ерга мурожаат қиладиган беморлар ноанъанавий, халқ табобати мутахассислари бўлмиш хитойлик шифокорларнинг нодир услублари ёрдамида саломатликларини мустаҳкамлашлари мумкин. Ҳозирча улар 4 киши. Яқин вақт ичида ХХРдан Гулистонга яна 16 юқори малакали шифокор келади. Ҳозир поликлиникада мина билан даволаш, уқалаш, гиёҳ билан даволаш, мануаль терапия, цигун машқи ва бошқа кабинетлар ишлаб турибди. Чўмилиш ҳавзаси, сауна, спорт зали ҳам хизмат кўрсатмоқда.

Саломатликни мустаҳкамлашнинг бу янги маркази биноси шахсий лойиҳа бўйича қурилган. Фаввораи катта холл, шинам қабулхоналар, кенг, ёруғ хоналар... Хуллас, беморлар учун қулайлик туғдирадиган ҳамма нарса муҳайё.

Хитойлик шифокорларнинг «Табиат» дорихонасидан деярли барча касалликларга дори топса бўлади. Улар 23 номдаги гиёҳдан тайёрланган дори-дармонларнинг биринчи туркумини олиб келишган. Доривор ўсимликлардан тайёрланган ва даволаш жараёнида қўлланиладиган дори-дармонлар тури келгусида 200 тага етказилади. Хитойлик шифокорлар ноанъанавий тиббиёт услубларини қўллаш билан бирга, фан-техника тараққиёти ютуқларидан ҳам фойдаланадилар.

Бу ерда даволаш пулли, лекин нарх кооператив тиббиёт муассасаларидагидан юқори эмас. Гулистондаги даволаш марказига фақат сирдарёликлар эмас, балки қўшни вилоятлар аҳолиси ҳам мурожаат этмоқда. Бошқа шаҳарлардан келувчилар учун 40 ўринли махсус меҳмонхона тайёрлаб қўйилган. Дардига даво истаб келганларнинг биронтаси ҳам ноумид қайтмайди. Келгусида поликлиникада кунига 500 тагача беморни қабул қилиш мўлжалланмоқда.

(ЎзА мухбири).

Шахсий фикр

БУ МАЙДОН—МУҚАДДАС МАЙДОН

Мамлакатимиз пойтахтининг маркази бўлмиш собиқ инқилоб майдонида Амир Темур ҳайкали очилармиш, деган хабарни эшитганимдан буён кўз олдимга бундан бир йил аввалги воқеалар қайта-қайта келаверади. Ўтган йили «Амир Темур излари бўйлаб» илмий экспедициясининг сафида буюк соҳибқирон умрининг охирги дақиқаларини ўтказган жой — Ўтрорга ҳам бўлгандик. Ўтрор музейининг илмий ходими ўша куни кичик ўғли оғир бетоб бўлишига қарамай, вақтини биздан аямади. Бирга Ўтрортепага бордик. Ўша ердаги қилинган ишлар билан таништирди. Ўз бошидан кечган бир воқеани ҳам айтиб берди.

Олти ойча аввал бу йигит бирданига уйқусизлик дардига йўлиқибди. Сира ухлай олмас эмиш. Сўнг туш кўрибди. Ўша тушида бир нуроний киши: «Сен табаррук жойда иш олиб боряпсан. Бу ерга келганларга айт, буюк соҳибқирон руҳига атаб тиловат ўқишсин», дебди. Ўша кундан бошлаб илмий ходим учраган ва бу ерга бормоқчи бўлган кишиларга ва шу яқин атрофдаги қарияларга сўзлардан ҳеч нарса талаб қилмайман, фақат бир илтимосим бор, туркийларнинг буюк бобокалони, соҳибқирон номига тиловат қилинглар, деган гапларни айтибди. Шу-шу йигит соғайиб кетиб, тинч ухлай оладиган бўлибди. Бу бўлган бир воқеа.

Мустақиллик байрамининг икки йиллиги арафасида соҳибқирон Амир Темур ҳайкали очилди. Тантаналар ҳам ортда қолди. Президентимиз Ислом Каримовнинг ана шу маросимда сўзлаган нутқидаги мана бу сатрларни бир қайтадан ўқиб чиқайлик: «Бугун бунёд этилган улуғ бобокалонимиз ҳайкалида теран рамз бор — гўёки жаҳонгир тулпорининг жиловини тортиб турибди, қиличсиз қўлини олдинга чўзиб, жаҳон халқларига омонлик соғинмоқда, «Куч адолатдадир» демоқда».

Ҳайкал очилганидан сўнг у ерга икки мартаба бордим. Буюк соҳибқирон ҳайкалини кузатдим. Чор атрофга назар ташладим. Илк бор бу ерга келаётганлар соҳибқирон ҳайкалига тиқилиб туришибди. Баъзилар бепарво ўтиб боришяпти. Пойтахтимиз марказидаги бу майдон ҳам муқаддас майдонга айланмоғи лозим.

Хуллас, икки йилдирки, Амир Темур номи тилга олиняпти. Кўчалар, хиёбонлар унинг номига қўйиляпти. Унинг меросини ўрганиш бўйича катта ишлар бошланди. Пойтахт марказидаги бу ҳайкалнинг очилиши эса энг улуғ, хайрли ишлардан бири бўлди. Лекин биз буюк соҳибқирон ҳаётини яхши биламизми? Энди бу майдонга келадиганлар мана шу жой номи билан аталувчи шахс ким ва қандай ишларни амалга оширганлиги ҳақида тўлиқ бўлмасада, аниқроқ бир тасаввурга эга бўлишлари керак. Назаримизда бу ердаги жойлашган баъзи бир тижорат дўконлари ва ресторанлар ўрнини бошқа жойга кўчирмоқ лозим. Муқаддас майдонга муқаддас бинолар ҳам керак. «Дўстлик» деб номланган ресторан ўрнида буюк соҳибқирон ҳаётини акс эттирувчи музей ташкил этилса бўлмасмикан? Майдон ёнида хорижликларни қабул қилувчи энг катта меҳмонхона бор. Меҳмонлар ҳам бу майдонга кириши билан буюк соҳибқирон кимлигини билиб олишга қизиқишади, албатта. Музей ана шундай кишиларга тўлиқ маълумот берувчи масканга айланиши турган гап.

А. АБДУВАЛИЕВ,
радиожурналист.

Газета саҳифаланаётганда:

ТОМДАГИ(?) ЙЎЛОВЧИЛАР

Сарлавҳани кўриб ажабланманг. Ўрта Осиё темир йўл бошқармаси раҳбарлари ҳам ҳайрон бўлишмасин. Аммо «Ўзбекфильм» киностудияси режиссёрлари ҳам бепарво бўлишмасин. Мабодо, каскадёрлар керак бўлиб қолса, манзилгоҳни эслаб қолишсин.

Ўрта Осиё темир йўлининг Ўзбекистонни Туркманистон билан боғловчи ҳудудидаги, аниқроғи Қоракўл бекати билан Чоржўй бекати оралиғидаги манзарани биринчи марта кўрган киши ёқа ушлаши, ҳангу манг бўлиши турган гап.

Тошкентдан чиқадиган поездлар бу ерга тонг саҳарда келади. Ўз навбатида Ашхобод, Нукус ва Волгограддан йўлга чиққан поездлар ҳам кечга яқин ўтади. Бу эса ҳар икки томоннинг бозорчилари учун ниҳоятда қулай. Бироқ... ҳа, ҳамма гап ана шу бироқда. Ҳар икки томондан келадиган поездларга чиқишадиган бўлса, йўловчиларга жой етмайди. Купели ва плацкарт вагонлар кузатувчилари (проводниклари) табиийки, вагонлар эшикларини очмайдилар. Умумий вагонлар эса тезюрар бўлгач, бу вагонларда йўқ. Шунда поезд тўхташи билан йўловчилар энг аввало, ўзларини синган деразалар ва ойнасиз эшиклар орқали ўзларини вагон ичкарисига урадилар. Ёш-яланглар, улар орасида хотин-қизлар ҳам бор, вагонларнинг томига чиқиб оладилар. Бундай «ишбилармон» йўловчиларни тартибга солишга вагон кузатувчиларининг ҳам, бекатдаги 2—3 нафар транспорт ички хизмати ходимларининг ҳам кучлари етмайди.

Яқинда вагон томига чиқиб олган йўловчи қизалоқлардан бири ҳаракат пайтида йиқилиб тушиб, оғир тан жароҳати олди. Аммо ҳозиргача на Ўрта Осиё темир йўл бошқармаси, на маҳаллий бошқарув идоралари бу ҳолатларга муносабат билдирмаяпти.

Кези келганда, яна бир муаммо ҳақида. Ўтган йиллари 90-«Ашхобод—Тошкент» тезюрар поездида Бухоро вилоятининг Қоракўл ва Олот туманлари йўловчиларини манзилга етказадиган алоҳида вагон бўларди. Тошкент шаҳрига бу жойлардан автобус қатнаб турган пайтларда шундай эди. Ёнилғи харажатлари ошиб кетиши муносабати билан бу автобуслар бекор қилинди. Шу билан бир қаторда қайсидир сабаблар билан вагон ҳам олиб ташланди. Эндиликда ҳар икки тумандан чиқадиган йўловчилар учун атиги 8—10 та жой ажратилмоқда. Бошқарма раҳбарларининг вагонни тиркаш мумкин эмаслигига баҳоналари битта: вагон тўхтаб турадиган жой мослаштирилмаган. Хўш, бу жойни ким мослаштириши керак? Туман меҳнаткашларими? Ёки маҳаллий ҳокимиятларми?

Ўйлаймизки, жамоатчилик кутаётган бундай саволларга ўз вақтида ечим топилади.

Сувонқул РУСТАМ,
«Туркистон» мухбири.

Ғамгин хотира

О Н А СОҒИНЧИ

Ёзувчи Абдурашид НУРМУРОДнинг афғон жароҳатлари мавзусида битган қатор асарларини ўқигансиз. Уларнинг ҳаммасида урушдан кўра даҳшатлироқ, йўқотишдан кўра қайғулироқ фожеа бўлмаслиги акс этган. Айниқса, унинг «Қонли йўргаклар» китоби шу фожеани юракдан ҳис қилган, икки дунё фароғати, саодати сароб бўлган кишиларнинг руҳияти ҳақида ҳикоя қилади. Ўзгалар тақдирига ҳам бефарқ бўлмасликка чақиради. Ёзувчи қаламига мансуб қуйида эълон этилаётган янги асар ҳам ўқувчилар назаридан четда қолмайди, деб ўйлаймиз.

Юзимдаги ғамнинг соясидан оёзовталанган Нодира она мўлтирабгина менга қараб турарди. Онанинг ғарибгина кўнглига ўз юпанчим кераклигини ҳис қилиб:

— Албатта тирик, албатта келади, — дедим шоша-пиша. Шунда аёл бўшашибгина қаршимдаги курсига беҳол чўкди. Кейин қалтираган қўлларини фотиҳага жуфтлаб:

— Илоҳим айтганинг келсин. Мен ҳам болагинамнинг дийдорига тўйиб-тўйиб ўлайин, — дея ихлос билан юзини силади.

Бир киприк қоққунчалик сукут адоғида, хўрсиниб-хўрсиниб, энтикиб-энтикиб остонадан «темир тобут» кириб келиши билан бошланган қаро кунларини тутилиб-тутилиб, ютиниб-ютиниб сўйлай бошлади:

— Қодиржонимнинг сигирини подага қўшиш учун арқонидан бўшатдим. Ҳовли остонасидан бир неча қадам ташлаши билан сигир жойида таққа тўхтаб, депсиниб-депсиниб худди боласига алағда бўлгандай, безовта мўраб юборди. Қуймичини силаб юришга ундадим. Қани юрса. Шунда подадан кеч қолаётганимизга жаҳлим чиқиб, ердаги таёқни олиб бир-икки урдим. Юрмайди жонивор. Аммо кўзлари ола-кула, бир нарсадан сесканганадай алпозда. Чопонимнинг ўнгиридан ҳидлаб-ҳидлаб, калта-калта нафас қайтарди. Унинг бу ҳаракатидан кўнглимга шуоҳа оралади. Юрагимга зилдай нимадир чўкди. Ўзимни ўнглаб олгунча вақт ўтмай, деворимиз бурилишидан Шариф бобо бир гала соллотлар билан чиқиб келади. Уларга кўзи тушган сигир эса илкис ҳаракати билан ортига бурилиб ҳовлига кирди. Юрагим бир ёмонликни сезгандай сескандим. Сигир ортидан мен ҳам ҳовлига шошиб қадам босдим. Сигир лўкиллагандай қадамда боласининг ёнига бориб, бўйинларидан ютоқиб ялади. Бузоғи эса думини ўйнатиб онасини эммоққа шайланди. Худди ўз ҳовлим ҳам торлик қилиб қолгандай беихтиёр оёқларим кулбам томон етаклади. Болаларим ҳали уйқудан уйғонишмаган эди. Уларнинг бошлари учига тиз чўкиб, не қиларимни билмай ёстиқларини чангаллаб ўтирабердим. Юрагим эса кўкрагимдан чиқиб кетай дегандай гупиллаб урар, унинг овозини ҳовлидагилар эшитиб қолишдан чўчигандай ёнимдаги болишни кўксимга босдим.

Болам, шунда юзлаб йиллар яшагандай бўлдим. Ўтган кунларим бир ипга тизилиб қаршимдан ўтди. Қариб қолдим. Жуда-жуда қариб, сочларим эса бирин-сирин оқариб, чирт-чирт узилаётгандай эди. Шариф бобонинг:

— Нодир-а, ҳо-о Нодира, — деган бўғиқ овозидан силлам қуриб бораберди.

Овоз кўп бор такрорланди, мен эса бағримга болишни маҳкамроқ босар эдим. Уй томондан ҳеч садо бўлмагач уларнинг оёқлари шарпаси даҳлизда кезинди. Шошган қадамлар сасидан бир мудҳиш фалокат шарпаси борлигини ҳис қилиб, пешонамдан совуқ тер қуюлар эди.

Бобонинг букчайган гавдаси эшикда кўриниб:

— Ўрнингдан тур болам. Бери кел, — деди инграгандай. Унинг янада титроқли овозидан ичимни нимадир куйдириб келди. Нафасим бўғилди. Бобо аҳволимни тушунгандай:

— Ҳа, сўқир дунё! Ҳа, сўқир дунё, — деди чўзиб-чўзиб. Шунда-шунда бир баттол куч қўлтиғимдан олди. Худди телбадай чайқалиб бобонинг олдига бордим. Кўзларига тикилдим. Нигоҳини мендан олиб қочиб, нималардир дея унсиз пичирлади. Кўп вақтлардан бери бўғзимга тиқилиб қолган ёввойи сас отилиб чиқди. Кейин нима бўлганлигини билмайман. Хушимга келганимда, чор-атрофимни қўшниларим қуршаб олишган эди. Мен эса худди орадан кўп йиллар ўтиб кетгандай алпозда ўмганимни кўтара олмасдим.

— Ўғлим қани, — дедим қон туфлагандай ҳирқираб. Атрофимни қуршаб олганлар нигоҳи беихтиёр меҳмонхонам томонга оғди. Беҳос ўрнимдан отилиб кетгандай ҳаракатда меҳмонхонага кирдим. Хона ўртасида бирам катта, бирам катта, бирам узун, бирам узун темир қути ётарди. Болагинамнинг жуссаси кичик эди. Шу катта қути ичида ўғлим борлигига ишонмадим. Ҳа, ҳа болам, ишонмадим. Қаричим билан телбадай қутини ўлчаб чиқдим. Атрофимни қуршаганлар эса ҳайрат билан қилаётган ишимга қараб туришарди.

Йўқ-йўқ, унинг ичида болам йўқ эди. Аммо кўнгилдаги бир совуқ шубҳа билан совуқ темирнинг бир четидан жон ҳолатда тишлаб тортдим. Бўғзимга чучмал қон ва яна аллақандай қаттиқ нарса тиқилди. Туфлаб ташладим. Тобут устига эса қон аралаш узилган тишларим тўппиллаб тушди. Тўкилган тишларими унутган эдим. Фақат бир сўзни қайта-қайта такрорлардим:

— Болажоним, сен кичкина эдинг-ку!.. Бу қути бунча катта бўлмаса, бунча катта бўлмаса!.. Бўғзимдан сўзлар отилар, аммо овозимни узоқ-узоқлардан эшитардим. Кейин-кейин ичимдаги бор ҳавони кимдир сўриб олгандай ҳушсизландим. Сўнг нима бўлганлигини билмайман.

Ўшанда ўзимни билмасдан уч кун ётибман.

Қодиржоним бир пайт деразани оҳиста чертиб:

— Эна туринг. Мен келдим, — деганда ҳушимга келдим. Кимдир қовоқларимни шаббалаб ташлагандай базўр очдим. Олдин-олдин ҳеч нарсани кўрмадим. Оппоқ шафақ қарочиқларимга тушганда, атрофимни қуршаганлар оппоқ туман ичидан чиқиб, ойдинлашди. Оёғим учида катта қизим нигоҳини ерга тикиб михланиб ўлтирар, менинг табиий ҳаракатимдан илкис ҳаракатланиб, нигоҳларимиз тўқнашганда ҳушимга келганимдан юраги ёрилгудай овозда:

— Энажон, — дея ўзини бағримга ташлади. Унинг юрагимни эзувчи овозидан, бағримда энтикиб-энтикиб нафас олишидан ҳали болаларимга жуда-жуда кераклигимни ҳис қилдим.

Мана ўшандан бери ўлолмасдан яшаб келмоқдаман.

Аёл киприкларига илинган кўз ёшларини рўмолининг учига артди. Чеҳрасини аллақандай, менинг дунёмга етти ёт бегона бўлган хотиржамлик эгаллади. Қаршисидаги турган бир пиёла сувдан ичди. Худди минглаб йиллардан бери яшаб, минглаб одамларни ўзга дунёга кузатгандай ҳеч бир жудолик, ҳеч бир соғинч миттигина жуссасидаги тоғдай улкан иродани буколмаслигига ишониб қолгандай она ўлтирарди.

Кейин қулоқлари устига шивирлаб тушган оппоқ сочларини рўмолининг остига олди. Бор хўрликдан холи бўлишга шайлангандай, ўтган кунлари кулфатини ютиб юбормоқ истагандай чуқур нафас олди.

Ичимдан отилиб чиқишга шай турган хўрланган кўнгил фарёди онанинг ғариб табассумидан ортга чекинди.

Она сўзлади. Оғир-оғир, босиқ-босиқ, тиниқ-тиниқ сўзларни юрагимга бир-бир муҳрлади:

— Қуёш нури терак шохларига урилмасдан қабристон томонга йўл олдим. Тунда севалаб ўтган ёмғирдан сўнг ҳар қандай ғуборлардан холи бўлган тонг мени қаршилади. Ер кўм-кўк либосга ўралган. Баҳорнинг нимжонгина майсалари ёмғир зарраларидан эзилган, теракларнинг митти баргларида ҳам боланинг кипригига илинган кўз ёшидай ёмғир зарралари. Шундай қабристонга киришдаги йўл четлари бўлиқ майсаларга бурканган, худди улар ҳам менинг ғамимга шерик бўлишгандай бошлари эгик эди. Юриб бораяпман. Ҳеч атрофга қарагим келмайди. Бир оғир сукунат ўзига тортиб кетаётгандай қадамларим енгил. Фақат шабнамга чўмилган майсаларнинг оёғимга урилишидан ажиб бир овоз қулоққа чалинади.

Йўлак адоғига бориб раҳматли чолим ётган томонга бурилдим. Чолимнинг ёнгинасида ҳали тупроғидан намхуш тупроқ ҳиди анқиб турган болагинам қабрига кўзим тушди. Бутун таним титраб болагинам қабри пойига тиз чўкдим. Нигоҳим қабр четига юмалаб тушган кесаклардан юқорига оғди. Жуда катта, жуда улкан қабр эди. Ўшанда ишонсанг болам, негадир кўзларимга ёш келмади. Йиғлай олмадим. Юракларим бу улкан қабр ичида Қодиргинам йўқлигини кўриб турарди. Шунда-шунда чолим қабрига нигоҳим тушиб тиловат бошладим. Киприкларимга ёш илинди. Юрагим бўшашди.

Уйга кириб келганимда ҳали болаларим туришмаган, сут пақирни олиб, Қодиржоним сигири олдига бордим. Мени кўп кунлардан бери кўрмаган сигир, бузоғига ҳам қарамасдан ўнгиримни, қўлларимни узун тиллари билан ялаб, илкис-илкис овоз берди.

Сигирнинг маюсгина, мўлтирабгина турган кўзларига тикилиб:

— Қодиржоним тирик, — дедим шивирлаб. Сигир менинг сўзларимни англаб етгандай, боламнинг тириклигидан кўнгли хотиржам тортгандай мендан нигоҳини узиб боласини қидирди. Энасини мен билан андормонлигидан фойдаланган бузоқ эса лабларидан кўпик сачратиб энасининг елинларини сўрар эди.

Сигирни подага қўшиб уйга кирганимда катта қизим қаршилади. Кўп кунлардан бери ҳаловати кетган қизимнинг кўзлари киртайиб қолганди. Уни юзимдаги хотиржамликни кўриб чеҳрасига нур энди. Дастурхон устида эса болаларимга бор меҳримни сочиб ўлтирдим. Мендаги қувонч уларга кўчди. Оиламнинг тотувлиги, иноқлиги, [illegible]

Аммо, аммо...

Нодира она сукут сақлади. Мен эса сукут адоғини сабрсизлик билан кутардим.

— Орадан бир ойлар ўтди, — дея давом этди аёл. — Кундузлари кўнглим хотиржам юраман. Аммо кечга бориб худди шалҳа қилиб уриб ташлагандай тўлғаниб чиқаман. Ярим тундаги уйқу ва уйғоқлик орасидаги пардани кўтариб Қодиржоним қаршимга келади. Ҳасратлашаман. Лекин қай сўзларни боламга айтганлигимни тонгга бориб унутаман. Яна бир куч қабристон томон етаклайди. Юрагимни ҳовучлаб унинг қабри бошига бориб ўлтираман. Ўғилгинам томондан менга ҳеч нарса учмайди. Қайта юрагим муз қотади. Сапчиб ўрнимдан туриб, ортга қайтаман.

Бир кун қаловланиб юрдим. Миямга «қабрни оч» деган қатъий ўй ўрнашган. Ахийри бу ўй миямни пармалай-пармалай ниятига етди. Қуёшнинг ботишини илҳақ кутдим. Ботавермайди, ботавермайди. Ҳа-ҳа, болам, ҳозир ҳам ўша кунни тиниқ эслайман.

Ўша кун ҳар лаҳза, терак шохларида жилва қилиб турган қуёш нурига қарадим. Чунки қуёшнинг сўнгги нурлари бизнинг тераклар учида албонланиб, қишлоқ тунига ўрнини бўшатиб беради.

Вақт ўтказиш илинжида болаларим билан Қодиржонимнинг еттисига сўйилган қўйнинг жунини титдик. Алламаҳал бўлганда болаларимнинг боши бирин-сирин ёстиққа михланди. Уларнинг устига авайлабгина кўрпа ташлаб остона ҳатладим.

Сутдай ёруғ тун, терак шохлари орасидан балқиб чиққан ой мени қабристон томон кузатарди. Юрагимда эса минг бир ўй, ҳаммасидан илдами болажонимнинг у ерда бор-йўқлиги эди.

Қишлоқ остонасидан қадамим узилиши билан, тепалик бошланади. Тепалик ҳам худди қуёш нурига чулғангандай ой нуридан ойдин эди. Салқингина шабада тоғ томондан турли гиёҳлар ҳидини олиб келарди. Қабристонгача узоқ, имиллаб юргандай бўлдим. Унинг дарвозасидан кириб борганимдаги сукунатдан сескандим ва илдам қадамлар билан ҳали бор-йўқлиги қоронғу ўғилгинам қабри томон юрдим.

Уларнинг бошига тиз чўкиб худодан бу гуноҳимни кечиришни ялиниб-ёлбориб сўрадим-да ўрнимдан турмоқ истадим. Билсанг, ўрнимдан тура олмадим. Не ҳол юз берганлигига тушуна олмай, қилаётган ишимдан худонинг қаҳри келаётганмикин деган ўй миямга урилиб, танимдан муздай тер чиқиб кетди. Шунда, шунда худди силжигандай алпозда чолгинам қабрига ўрмалаб бордим. Бармоқларим қабр устидаги майсаларда сирпанганда танимга бир ёввойи куч энди. Ўрнимдан сапчиб турдим.

Ҳа, болам, ўшанда мени чолимнинг руҳи қўллади. Кетмонни қўлимга олиб:

— Болажоним, агар бор бўлсанг, мендай онангни кечир! — дея зарб билан кетмонни урдим. Юмшоқ тупроқ эди. Қанча вақт қабр тупроқларини ер тарафга сурганлигимни билмайман, юзимдан шовуллаб қуйилаётган шўртак тер таъмини лабларимда сезганимда ҳушимга келдим. Олазарак атрофга қарадим. Қабр устидаги тупроқ ҳар ён пала-партиш сочилиб ётарди. Бир лаҳза нафас ростлаш учун майсалар устига бемажол чўкдим. Юрагим кўксимдан отилиб чиқиб кетмоқ истагандай гупиллаб урар, унинг овозини қабристондагилар эшитаётгандай хижолат тортдим. Уларга озор беришдан чўчигандай атрофга олазарак назар солдим. Яна қайта, «болажоним ётган бўлса-я» деган ҳадик вужудимга таралди. Кўзларимни юмиб ўрнимдан телбадай турдим. Қабрни ковлай бошладим. Лабларим эса:

— Болажоним, агар бор бўлсанг, телба онангни кечир! Болажоним, агар сенга озор берган бўлсам онангдан хафа бўлмагил. Мен сени юзингни кўрмоқ истайман! Наҳотки юзингни кўра олмасдан ўлиб кетаберсам! — дея шивирлар, намхуш тупроқ эса кетма-кет қабр қирғоғига уюлиб борар эди.

Жуда-жуда чарчадим. Қўлларим қалтираб, бармоқларим бел дастасини ушлай олмай қолди. Қабр рахига елкам ишқаланиб ўлтириб қолдим. Кўзларимни ачиштириб юзимдан тер қуюларди. Осмонда бодроқдай — бодроқдай юлдузлар жимирлашиб, худди тун қўйнида қолиб кетишимни исташмагандай милтирашиб ёғду сочарди. Табиат бир ғариб аёл учун керак бўлган барча саховатлигини дариғ тутмаган эди. Ой ботган, ўз ўрнини юлдузларга бўшатиб берган оқ тун эди.

Қизиган таним қотиб қолмасин деган умидда ўрнимдан бир илож қилиб турдим. Яна белнинг ўткир тиғи тупроққа ботар, тупроқни эса қабр четига жон-жаҳдим билан улоқтирар эдим. Қанча вақт шу алпозда ишладим, билмайман. Белнинг тиғи қаттиқ ерга урилганда ҳушимга келдим.

Болам, шунда-шунда не қиларимни билмай шошиб қолдим. Улкан қути ҳам, ўғлим ҳам йўқ. Чор атрофим девор билан қуршалган қабр ичида танҳо ўзим эдим. Худди чақин чақнагандай кўз олдимда олов пайдо бўлди. Юрагимни тўлдириб аллақандай овозлар келди. Инсон боласининг овозига ўхшамас ўкрик бўғзимдан отилиб чиқиб, қабр деворларида бўғиқ садо берди. Бу менинг овозим эмас эди. Ақлдан озгандай қаттиқ ерни қучоқлаб йиғлай бошладим. Кафтимда иссиқ тупроқни чангаллаб Қодиржонимнинг болалигини эсладим.

Кимнингдир:

— Туринг, она, болангиз тирик. У албатта келади, — деган хитобидан қабр ичида эканлигимни ҳис қилдим.

Онанинг юзидаги ажинлари янада қуюқлашди. Ногоҳоний ҳолатдан безовталандим. Аёл яна қандайдир гапни менга айтмоқчи бўлганлигини сезиб турардим. Она эса:

— У овоз сенинг овозинг эди. Телевизорда эшитиб, сени таниганман. У овоз эгаси сенсан. Сени дер эди тинмай.

Абдурашид НУРМУРОДОВ.

Келгуси сонда:

● ДАРСЛАР МАДҲИЯ БИЛАН БОШЛАНАДИ
● ЁРДАМ КУТАЁТГАН БОЛАЛАР УЙИ

Бош муҳаррир: Жаббор РАЗЗОҚОВ
Таҳрир ҳайъати: М.АБДУСАМАТОВА, А.АҲМЕДОВ (бош муҳаррир ўринбосари), З.МАМАДАЛИЕВ, К.РАҲИМОВ, З.РИХСИЕВ (масъул котиб), С.РУСТАМОВ, Б.ЮСУПОВ.

Таъсис этувчи: ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ ва "ТУРКИСТОН" ИЖОДИЙ ЖАМОАСИ
газета 1925 йил 8 февралдан "Ёш ленинчи" номи билан чиқа бошлаган

ТАҲРИРИЯТ: хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш — 32-53-98; тижорат — 32-58-48; қабулхона — 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй. Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг сешанба, пайшанба, шанба кунлари чиқади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ёшлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Манзилгоҳи: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.
Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00130. Буюртма Г — 542. 59122 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 21.30. 1 2 3 4 5 6